

λέγεις καὶ πρόττεις δὲ τι θέλεις, ἀλλὰ καὶ δικαιοσύνην ἀπονέμεις εἰς σὲ αὐτὸν καὶ εἰς τοὺς ἄλλους κατὰ τὴν δρεῖν σου. Περιπλανώμενός ποτε κατὰ τὴν συσσίκιν τοῦ Ἀγάπη Τζαμί εἶδόν τινα ἀπαιτοῦντα περὶ ἄλλου 140 γράσικ ἥ δρ. 20 ὁ δανεισθείσας αὐτῷ πρὸ πολλοῦ. Ἐπειδὴ δὲ ὁ ὑποτιθέμενος ὀφειλέτης ἀντέτεινε λέγων ὅτι οὐδέποτε ἐδανείσθη παρὰ τοῦ αἴτοῦντος, οὗτος προσκάλεσε παρόντα ἀστυνομικὸν κλητήρα νὰ συλλάβῃ καὶ φυλακίη τὸν ἀρνούμενον. Καὶ δὲ κλητήρος ὑπήκουουσεν!

Ιδοὺ ἐλευθερία συνήθης καὶ παραδεδεγμένη κατὰ τὴν γείτονα ἐπικράτειαν.

Ἄλλος δὲ περὶ τὰ νομισμάτα ἐλευθερία εἶναι πασῶν τῶν ἄλλων ἀστειοτέρα. Ἐπειδὴ διὰ τὴν ἀνεξέλεγκτον ἔκδοσιν μυριάδων χαρτονομισμάτων ἐξέλιπον καὶ αὐτὰ τὰ χάλκινα λεπτὰ, πᾶσα συναλλαγὴ, ἐκ τῶν μικρῶν μάλιστα, κατέστη ἀδύνατος. Ἐπρεπεν δέρχη νὰ ἐπινοηθῇ τρόπος εὔκολίας, διότι ἄλλως οὔτε ἀρτον ἥτο δυνατὸν ν' ἀγοράσῃ τις. Οἱ τι λοιπὸν θὰ ἔθεωρεῖτο ἀλλαχοῦ ἀξιον τιμωρίας, ἐν Κωνσταντινούπολει ἐγένετο ἀδιστάκτως δεκτὸν, τούτεστι πάντες οἱ πκντοπώλαι, καροπώλαι, καπνοπώλαι, ζενοδόχοι, διευθυνταὶ ἀτμοπλοίοιν καὶ ἄλλοι ἀνηγροβούησαν νομισματοκόποι. Πάντες οὖτοι ἐκδίδουσιν ἐν τῷ ἴδιῳ ὀνόματι μικρὰ τεμάχια χάρτου, τὰ ὅποια ἐπιγράφοντες Ἑλληνιστὶ, Ἰταλιστὶ καὶ γαλλιστὶ Καλλίρ, Βοο καὶ Βοη, δίδουσιν ἀντὶ χρημάτων καὶ τὰ Βοο, Βοη ἥ Καλλίρ αὐτὰ, διάσαντος δὲν διερρέουσασι διὰ τοῦ θυλακίου σου, κυκλοφοροῦσιν ἀκαλάτως πρὸ τῶν ἀρθαλμῶν αὐτῶν τῆς ἐξουσίας. Ἐννοεῖται δέ διὰ δὲ ἐκδότης τῶν χαρτίων τούτων νομισμάτων κερδαίνει οὐκ ὀλίγα, διότι σπανίως ἐπανέρχονται εἰς τὸ θησαυροφυλάκιον αὐτοῦ.

Διὰ τὰς μεγάλας δύμας συναλλαγὰς ἥται τὰς τραπεζιτικὰς ἔργασίας ἀνάγκη πᾶσα νὰ ἐπισκεφθῇ ὁ περιεργὸς τὸ περιώνυμον Χαβιαράχαρον. Τὸ ρυπαρὸν τοῦτο ἐμπορεῖτον ἀφιερώθη ἐξ ἀρχῆς, ὡς καὶ ἐκ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ φεύγει, εἰς ἀποθήκην χαβιαρίου· ἀλλ' ὁ ἀειδίνητος χρόνος, δεστις πάντα μεταβάλλει καὶ ἀνατρέπει, μετεσκεύασεν αὐτὸν ἀπὸ μέλανος εἰς χρυσοῦν ἐνδικίτημα. Λπὸ πρωτεῖς μέχρις ἐσπέρας ἥ

δικίαν, τὴν πρὸς τοὺς νόμους ἀσέβειαν, φί τοιαύτην ἐλευθερίαν εὑρίσκεις καὶ εἰς τὴν Ἀσίαν. Ἐλευθερία δύμας, ὡς ἐγὼ τούλαχιστον φρονῶ, εἶναι οὐ μόνον ἥ ἀηδοστότης καὶ οἱ συνταγματικοὶ θεσμοὶ (μή δὲν εἴχε τοιούτους καὶ ὁ Σουλιόν), ἀλλὰ καὶ εὐλάβεια πρὸς τὸν νόμον, καὶ ἀγρυπνία διηνεκής τῶν πολιτῶν ὑπὲρ τῆς ἐνισχύσεως αὐτοῦ, καὶ ἀπάρνησις τῶν ίδιων συμφερόντων χάριν τῶν δημοσίων, καὶ εὐσυνείδητος ἐκπλήρωσις τοῦ καθήκοντος, ἵξαιρέτως δὲ ἀγανάκτησις, καὶ ἀγανάκτησις ὀιάπιρος κατὰ τῆς πρὸς τὸν ἄλλον ἀδικίας ἦ; εἰ ἐγίνετο πρὸς σὲ αὐτὸν, καὶ ἀπὸ κοινοῦ εἰρηνική καὶ Ἐλλογος σύμπραξης ὑπὲρ τῆς ἀνορθίσεως τῆς ἀδικίας αὐτῆς. » (Ορα Πανδ. τόμ. Γ'. σελ. 38.)

στενόχωρος αὐτοῦ αὐλὴ καὶ τις ὑπὲρ αὐτὴν αἰθουσαὶ κατακλύζονται ὑπὸ μοκρῶν κυμάτων κολλυβιστῶν δρυδαίων εἰσερεύντων, ἐκρεόντων, συμπιεζομένων, γειροναμούντων, πρὸ πάντων δὲ ἀφιέντων βοήν τοσαύτῳ βαρεῖσαν καὶ συμμιγῆ, οἵστε ἀειποτε ἥπαρησα πῶς μεταξὺ τοιούτου καὶ τοσούτου θορύβου συνεννοῦντο οἱ συναλλαττόμενοι.

(Ἐπεται συνέχεια.)

ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΣΙΑ.

ΝΙΚΟΛΑΟΥ Ι. ΣΑΡΙΠΟΛΟΥ

Μελέτη περὶ Γιρονδίνων καὶ ἐπὶ τοῦ ιῆτος συγγράμματος,

Les Girondins, leur vie privée, leur vie publique, leur proscription et leur mort; par J. Guadel, neveu du représentant. 2 vol. in 8. Paris.

Ἐγειρομένου τοῦ μεγαλοπρεπεστάτου ἐν τῇ ἀκροπόλει ἔκατομπέδου, τοῦ καλλιτεχνικωτάτου τούτου τῆς Ἑλληνικῆς εὐφυίας μηνημέσου, οἱ μεγαλοπράγμονες Ἀθηναῖοι ἔθεντο εἰς διαγώνισμα τὰς μετώπας τοῦ Παρθενῶνος. Καὶ διηγωνίσθη μὲν ὁ δημιουργὸς τῶν θεῶν Φειδίας, ἀμφισβητῶν δὲ αὐτῷ τὴς νίκης τὴν δάχρην τονιγμούσην δολύκλειτος παρέστη τῆς κρίσεως ἥ ἡμέρᾳ καὶ τὸ τῆ; νίκης ἀθλού κατεκυρώθη τῷ Πολυκλείτῳ, διότι τὸ ἔργον τούτου ἐκ τοῦ πλησίον θεώμενον ἐκρίθη ὑπὸ τῶν ἀγωνοδικῶν τελειώτερον, ἐνῷ δὲ μέγας τῆς τέχνης διδάσκαλος Φειδίας, ὑπολογίζων τοῦ Παρθενῶνος τὸ ὑψος, ὑπὲρ τὰς φυσικὰς ἐδώκε τῷ ἔργῳ αὐτοῦ διαστάσεις· δτε δημοσιεύσης ἐπόπτηρ ἀμφότερα τὰ ἔργα ἐτέθησαν, τὸ μὲν τοῦ Πολυκλείτου γλίσχρον ἐπεφάνη καὶ ταπεινόν, τὸ δὲ τοῦ Φειδίου, ἀποβάλλον δὲ τοὺς σκαλὸν ἐκ τοῦ σύνεγγυς ἐδέκει ἔχειν, κατέστιλε μεγαλοπρεπέστατον.

Οἱ τῷ μαρμαρίνῳ καὶ ἀψύχῳ τοῦ πρόμου τῶν καλλιτεχνῶν ἔργω συνέβη, τοῦτο καθ' ἐκάστην συμβαίνει τοῖς ἐμφύχοις τοῦ Υψίστου ἔργοις. Οἱ μεγάλοι ἀνδρες ἐκ τοῦ πλησίον δρώμενοι παριστῶσι τοῖς συγχρόνοις τὰς ὅξειάς γωνίας, δις δὲ μεγάλαι φύσεις φύσεις ἐν τῷ χαρακτήρι αὐτῶν ἔχουσι· γίγαντες τῶν κοινωνιῶν παραγγυρίζονται ὑπὸ τῶν συγχρόνων, τούγαντίον προτιμωμένων τῶν λείων καὶ πρὸ τὸ τῶν κοινωνιῶν ἀνθρώπων σύνθετος μέγεθος μετρίων φύσεων. Λμα δημοσιεύσης τῆς σκηνῆς τῶν ἐγκαστίων, οἱ μὲν σμικροὶ ἐκλείποντες διαπαντός, οἱ δὲ ἀληθῶς μεγάλοι ἐν διηλητήριοι προστάται τοῦ χαρακτήρος καὶ τῆς ἕξαισίας φύσης διὲ ἥς ἐπροίκισεν αὐτοὺς ὁ δημιουργὸς τοῦ παντὸς·

πιρχίνονται, καὶ οἱ μεταγενέστεροι θαυμάζουσιν αὐτούς·

« οἵοι πέπτυνται, τοῦ δὲ σκιαὶ αἰσσονται. »
Ο φθόνος δὲν τρίζει πλέον τοὺς ὄδόντας, τὸ τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως ἀτελὲς λησμονεῖται, εὐγνώμονες δ', οἱ τούτῳ ἡ ἐκείνῳ τῷ τρόπῳ ὑπ' αὐτῶν εὐεργετηθέντες, ἀναμμυνήτονται ὅποιων ἀγαθῶν αὐτοῖς αἴτιοι ἔγένοντο οἱ τὰ μεγάλα ἐν βίῳ διαδραματίσαντες, οἵοντες δ' ἀμνηστεύοντες αὐτούς τῶν ἀτελειῶν ἃς εἶχον τὰς μεγάλας αὐτῶν ἐκθειάζουσιν ἀρετάς·

On n'aime que la gloire absente,
La mémoire est reconnaissante,
Les yeux sont ingrats et jaloux.
Τοῦτο συνέβη καὶ τοῖς Γιρονδίνοις.
Άλλα τίνες οἱ Γιρονδίνοις οὗτοι;

Τηρμεσοῦντος τοῦ ΙΙ^{ου} αἰῶνος καὶ μετὰ ἑκατὸν τριάκοντα χρόνους, κατὰ τὸ διάστημα τῶν ὅποιων δύο μόνοι βασιλεῖς τῶν γαλλικῶν ἐκράτησαν σκήπτρων, ὁ μὲν ΙΔ' Λουδοβίκος βασιλεύσας ἕδομήκοντα δύο ἔτη, ὁ δὲ διάδοχος αὐτοῦ δισέγγονός του Λουδοβίκος ΙΙ^{ος} πεντήκοντα ἐννέα ἔτη, ἀνέβαντος τῆς Γαλλίας τὸν θρόνον δ' ΙΓ' Λουδοβίκος. Ἐξηκολούθησαν ἐπὶ τῆς βασιλείας αὐτοῦ οἱ χοροὶ καὶ αἱ διασκεδάσεις τῆς αὐλῆς, οἱ μαγικοὶ τῶν Βερσαλλῶν κῆποι ἐκαλλύνοντο ὑπὸ τῆς παρουσίας βασιλίδος, νέας, ὀραίας, πνευματώδους, τῆς Μαρίας Ἀντωνίέττης, ἥτις ὥστε δι' ὅλων τῶν πόρων τοῦ σώματος ἐζήτει ὡς ἐφήμερος χρυσαλλίς ὑπάναπνεύση καὶ ἀπολαύσῃ τὴν τρυφὴν, ἥτοι δ', τοῦ παρὸν βίος ἔχει τερπνόν· ἀμέριμνος συνυπηρέτει ταῖς κλίσεσι τῆς βασιλίσσης ἡ εὐγένεια, ὁ δὲ κλήρος, δεσπότης τραχὺς καὶ πανούργος, κατεκοίμιζε τὴν εὐγένειαν, τὰς κασμικὰς αὐτῆς κλίσεις περιποιούμενος, ἐξεμάρτινε δὲ τὰς κατωτέρας τάξεις τοῦ διχλού ἀποκοντόνων ἐπὶ τῶν ἐξομολογητηρίων τῆς δουλείας τοῦ λαοῦ τὰς ἀλύσεις. Ήστε δὲ λαὸς τῷ μὲν σώματι ἐδούλευε τῇ εὐγένειᾳ, τῇ δὲ ψυχῇ τῷ κλήρῳ, διτις, κατὰ τὴν τοῦ Δαλαμπέρτου προσφυᾶ ἔκφρασιν, ἣν γυμνή τις σπάζει τὴν λαβήν αὐτῆς ἐν χερσὶ τοῦ Πάπα ἔχουσα.

Άλλα καταξὺ αὐλῆς, κλήρου καὶ διχλού τὴν ἡγερτο τάξεις τις ἀνθρώπων, ἥτις μηδὲν οὔτε πολιτικῶς, ἢν τὸ πᾶν ἐν τῇ κοινωνίᾳ, ἐξεζήτει δὲ νάργη τε ἐν τῇ πολιτείᾳ. Ή τάξις αὕτη ἡγέτες ἔχουσα τὸν ἀριστοφάνειον σκαππανέα Βολταΐρον, τὸν πλατωνικὸν Ρουσσό, τὸν ἀριστοτελικὸν Μοντέσκιον, τὸν Δαλαμπέρτον καὶ τὴν συσσωματωμένην σπεῖραν τῶν ἐγκυκλοπαιδικῶν λεγομένων φιλοσόφων, προῦσαινεν ἐν ἡσυχίᾳ πρὸς τὸ μέγα τῆς ἀναγεννήσεως ἔργον, δι' ὑπονόμων ὑπορύσσουσα τῆς τυραννίας τὸ ἔδαφος, ἡ δὲ τυραννία, ὡς πάντοτε αὐτῇ συμβαίνει, ἀμέριμνος ἐκομιστο, ἐκπληκτος δῆμος ἐξηγέρθη τοῦ ληθαργού τὴν νύκτα τῆς 4 Αὐγούστου 1789, ὅτε

ἐξεδράγη ἡ ὑπόνομος καὶ τὸ ἔργον ἐπεράνη τέλειον μὲν κατ' οὐσίαν, ἀτελὲς δὲ καὶ δύσμορφον κατ' εἶδος. Τὸ βῆμα τὸ βουλευτικὸν ἐπήχθη, ὁ Μιραβέω, ἡ εὐγενὴς ἐκείνη ψυχὴ, ἥτις ἐν τῇ νεότητι αὔτης ὑπὸ ἀστόργου πατρὸς πιεζομένη πρὸς πᾶσαν ἀτοπὸν ἐξεκλινε κλίσιν, κολοσσὸς δὴ τότε τῆς ῥητορείας ἦστι ὡς ἐπὶ τρίποδος Πυθία ὑπὸ τοῦ πατριωτισμοῦ ἐμφορουμένη καὶ χρησμοδοτοῦσα τῆς ἐλευθερίας τὰς ἑτέρας. Ἐξήργετο τῆς σκηνῆς ὁ Μιραβέω καὶ εἰσηγούντο διπλαὶ πρωταγωνιστήσισιν ἐπ' αὐτῆς οὐχὶ κατώτεραι τούτου φύσεις, οἱ ἐν τῷ περιληπτικῷ ὑπὸ τῆς ἱστορίας ὀνόματι τῶν Γιρονδίνων κληθέντες.

Ἔστι δὲ ἡ Γιρόνδη ὁ παρὰ τὴν Βορδιγάλλην εἰς τὸν ὄκεανὸν ἐκβάλλων ποταμὸς Γαρούμνας, παρὰ τὴν Βορδιγάλλην εἰς Γιρόνδην μετονομαζόμενος· ἡ δὲ Βορδιγάλλη, ἡ κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους ἐπισημοτάτη ἐμπορικὴ πόλις τῆς Γαλλίας, τὸν διασπόματαν δικτυορικὸν περιελάμβανε σύλλογον, ὃστις ὡσεὶ ἀμιλλώμενος νάργη ἀξιος τοῦ προέδρου τοῦ δικαστηρίου τῆς πόλεως καὶ συμπατριώτου τοῦ Μοντεσκίου, ἐποίει ἔργον τὰς εὐγενεῖς ἀρχὰς δι'; ὁ μακάριος οὗτος τοῦ πτερύματος τῶν γόμων συγγραφεὺς ἐν ἀθανάτοις, ὑπετύπωσε σελίσιν.

Η συντάξασα τὸ σύνταγμα τοῦ 1791 συνέλευσις ἐν τῇ πατριωτικῇ αὐτῆς αὐταπαρνήσει, ἀλλοι λέγουσιν ἔνοκα χαμαιζήλου ζηλοτυπίας διπλαὶ μὴ ἐκλεχθῆ αὐθίς ὁ Μιραβέω βουλευτής, ἐθεσμοθέτησεν ἵνα μηδεὶς τῶν κατ' αὐτὴν ἀντιπροσώπων δυνηθῇ ἐκλεχθῆναι μέλος τῆς διαδεξαμένης αὐτὴν νομοθετικῆς συνελεύσεως. Λάθος δισύγγυνωστον! διότι δὲ τεχνίτης ἔξελιπε καὶ τὸ ἔργον αὐτοῦ παρέδιδεν εἰς χεῖρας ἀπειρους, ἡ ἥττον αὐτοῦ εἰς τοῦ ἔργου τὴν συντήρησιν καὶ κατάρτισιν ἐνδιαφερομένας. Εἰς τὸ λάθος τοῦτο διδίδουσιν οἱ πολιτικοὶ τὸν ἐκτραγγηλισμὸν τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1789· κατὰ τούτους διὰ οἱ συντάξατες τὸ σύνταγμα τοῦ 1791 παρῆσαν ἐν τῇ Βουλῇ διπλαὶ καὶ ἐφραμδσασιν αὐτῷ, μεγίστης ὑπάρχει πιθανότης διὰ τὸ 1792 καὶ 1793 δὲν θίειν σημανθῆ ἐν τῇ ἱστορίᾳ διὰ τοῦ σημαίου τοῦ αἰματος. Ο συγγραφεὺς δημιώς, οὐ τὸ ἔργον ἀναλύομεν, τὴν ἐναντίκην ἔχει γνώμην (Τόμ. Α'. σελ. 408) φρονῶν, διὰ δὲ τῆς καταστροφῆς λόγος ὑπῆρχεν ἐν αὐτῷ τῷ συντάγματι, διότι ἐθετο ἀντικρυς ἀλλήλων τὰ δύο φύσει πολέμια στοιχεῖα, τὸν λαὸν καὶ τὸν βασιλέα· καὶ κατὰ τοῦτο μὲν ἔχει δίκαιην (α), κάκενο δημιώς βέβαιον, διὰ πολλοὶ τῶν κατὰ τὴν συντακτικὴν τοῦ 1790 συνέλευσιν λαμβάνοντες διὰ τῆς νέας, ἐκλεγῆς τῶν μέρος εἰς τὴν νομοθετικὴν τοῦ 1791 ἡ αὐτὸς τὸ ἔργον θίειν δικασσεῖ, ἡ κακὴ ἐπιπτεν τ. βα-

(α) "Ορα καὶ τῆς ἡμετέρας περὶ τοῦ συνταγματικοῦ δικαιου πραγματείας σελ. 509.

σιλεία δὲν ήθελεν ίσως κυλισθῆ ν Γαλλία ἐν τῷ εὐγενεστέρῳ τῶν τέκνων της αἴματι· δὲν ήθελεν ἔξερευχθῆ τὸ ὑπερκαγλάσαν ἥφαιστειον τὴν λαύραν τῶν ἐντοσθίων, οὐδὲ τῶν κατωτάτων αὐτοῦ μυχῶν τὰς πυριφλέκτους ὕλας, ἵτοι τῆς ἔχλοκοκατίας τὸν ζέοντα βόρβορον, δὲν ήθελεν ἔκχύσει καὶ δι' αὐτοῦ κατακαλύψει τῶν ἀνωτέρων στρωμάτων τὸ κεκαλλιεργημένον, τῶν καὶ διὰ τοῦ θάλπους τοῦ ἥλιου, καὶ διὰ τῆς δρόσου τοῦ οὐρανοῦ, καὶ διὰ τοῦ μακροῦ χρόνου εἰς ἀνθηροτάτην προχθέντων κατάστασιν.

Άλλ' ἂν τούλαχιστον εὔρισκοντα καθ' ἄπαταν τὴν Γαλλίαν ἀνδρεῖς, οἵοι καὶ ἐπὶ τῶν δυθων τῆς Γιρόνδης, ἐτάζετο δὲν ἡ Γαλλία δυστυχώς δύως μόνοι τῆς Γιρόνδης οἱ ἀντιπρόσωποι, καὶ διάγοι φίλοι οὓς περὶ αὐτοὺς συνήγαγον τῶν Γιρονδίνων αἱ ἀρεταῖ, καὶ διὰ τοῦτο ἐν τῇ προγραφῇ αὐτῶν συγκατέσυρον, ἵσταν ἀνεπαρκεῖς ὅπως ἀποσοῦσι τῆς πατρίδος τῶν τὰ δαινά· ὅτι δύως ἐν βίῳ αἱ ἀρεταῖ αὐτῶν δὲν κατώρθωσαν, τοῦτο ἐπέφερεν ὁ εὐγενής ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας θάνατος αὐτῶν, καὶ ὁ ἀγνός τοῦ αἴματός τουν ὑπῆρξε δητορικώτερος τοῦ ἀπὸ τοῦ στόματός τουν τοσάνι; ἐκχυθέντος χειμάρρου τῆς εὐφραδείας, ὅπως τοὺς προγράψαντας αὐτοὺς αἴμοχαρεῖς τυράννους καταρρίψῃ εἰς τὸν κάφινον τῆς λαιμητόμου, ἵτις δι' αὐτῶν τοσούτους ἀγαθῶν ἀνδρῶν τραχήλους διεμέλισεν.

Ἄντιπρόσωποι τῆς Γιρόνδης, ἐξ ἣς καὶ τ' ὅνομα Γιρονδίνοι ἔλαβον, ἐξελέχθησαν διὰ τὴν νομοθετικὴν τοῦ 1791 συνέλευσιν ὁ Βεργκινός, ὁ Γυαδές, ὁ Γιανσούνετ, ὁ Βαρόννη, ὁ Δαρόν-Δαδενάτ, ὁ Ζαλ, ὁ Ζιουρνού Αύθερτ, ὁ Γρανζένεθ, ὁ Σέρες, ὁ Δακόμης, ὁ Δυκός καὶ ὁ Σερβίέρ. Τοῦ δευτέρου τῶν κατονομασθέντων ἀδελφιδοῦς εἶναι ὁ ἡμέτερος συγγραφεὺς, θνού μόνον εὐεβείας πρὸς τὴν μνήμην ἐνδόξου συγγενοῦς καθῆκον ἐκίνητε πρὸς τὴν συγγραφὴν, ἀλλὰ καὶ τῆς ἴδιας αὐτοῦ πατρίδος τῆς Γιρόνδης ἡ δόξα, καὶ ἱστορικοῦ φρένημα, διότι περὶ τῶν Γιρονδίνων πολλὰ δὴ ἐγράφησαν ἀλλ' ὑπὸ τῶν μὲν ἐν ἐπεισοδίῳ, ὡς ὑπὸ τῶν τῆς ὅλης γαλλικῆς ἐπαναστάσεως συγγραφέων Θίερς καὶ Μιγνέτ, ὑπὸ τῶν δὲ δ' ἐπὶ τὸ μυθιστορικώτερον, καὶ τυχαίω, οἵοιν δ' ἐπικαγωγῷ τίτλῳ, τῷ ὄνόματι χρησαμένων τῶν Γιρονδίνων χρηματισμοῦ χάριν, ὑπ' ἄλλων δὲ καταβοῆς ἐνεκκατὰ τῆς γαλλικῆς ἐπαναστάσεως, καὶ τέλος ὑπὸ ἄλλων ὅπως δικαιωθῶσιν οἱ διωκταὶ αὐτῶν Φοβερπίέρος καὶ ἡ αἴμοχαρής τούτου χορεία. Μόστε ἀληθῆ καὶ ἀμερόληπτον περὶ Γιρονδίνων, ἀκριβῆ δὲ συνάμα μονογραφίαν, ἐδωρήσατο τοῖς φιλιστοροῖς δ' ἀνὰ χειρας συγγραφεὺς, ἡμεῖς δ' ἀποδύσμενοι εἰς τὴν περὶ τοῦ βιβλίου τούτου κρίσιν συγγνωστοὶ ἐσόμεθα ἀν καὶ ἐν γένει περὶ τῆς ἀρχῆς καὶ τῶν αἰτίων τῆς γαλλικῆς ἐπαναστάσεως κρίνωμεν, καθόσον ἡ ἐπανάστασις αὕτη

ἐστιν οὐσιώδης τις καὶ κύριος σταθμὸς τῆς παγκοσμίου ἱστορίας, ἡ μᾶλλον εἰπεῖν, ἐστιν αὐτὴ ἡ μήτηρ τοῦ νεωτέρου πολιτισμοῦ, αὐτὴ ἐστιν ἡ ἀφετηρία, ἀφ' ἣς ἐκαστον τῶν νεωτέρων ἐθνῶν τὸν βίον αὐτοῦ σταδιοδρομεῖ, ἐστι τέλος δι' ἡμᾶς τοὺς Ἑλληνας ἡ ἐποχὴ, ἀφ' ἣς ἀνενέσαμεν τοῦ ζυγοῦ, καὶ τὰ κακὰ αὐτοῦ ησθάνθησαμεν, καὶ πρὸς τὴν ἀπελευθέρωσιν ἡμῶν ἐμελετήσαμεν, καὶ διὰ τὰς ἀρχὰς δὲς ἐκήρυξε προσπνέγκαμεν πρωτομάρτυρα τὸν Φεραίον Ρήγαν.

Αἱ ἐπαναστάσεις τοὺς μεγάλους ἀναδεικνύουσιν ἀνδρας, οὓς ενδέξεις δύμως ἀνδρὸς ἔργον ὑπῆρξε τὶς ποτὲ ἐπαναστάσεις. Εστιν δ' ἡ ἀρχὴ αὗτη εἰς ἀπόδειξιν ὅτι μόνα τὰ ἔθνα εἰσὶ μεγάλα, μόνα δ' αὐτὰ τὰς ἴδιας δημιουργοῦσι τύχας, εἰ δὲ ταῦτας ἐπιτίθεισι τις εἰς χειρας αὐτοῦ λάθη, οὗτος ἡ μέγας γίνεται, τὸ ἔθνος πρὸς τὸν τῆς ἐπαναστάσεώς του σκοπὸν κατευθύνων, ἡ κατὰ σκοπέλων ἐκεύτον συντρίβει, ἀν τὸ ἔθνος μέγχ καὶ νοήμον καθ' ἔκυτὸ παρακινητὴ αὐτὸν, ἢ τέλος μωρὸν ἔθνος μωρῷ παραδοθὲν δυνάστη συναπόλλυται, ἀλλ' ἡ τελευταῖς αὗτη τύχη εὐδέποτε συμβαίνει τοῖς ἔθνεσιν, ἀτινα τὴν ἴδιαν αὐτῶν κατειργάσθησαν καὶ ἐπιμελοῦνται ἐπαναστάσιν. Παραδείγματ' ἀπειροπαρέχει ἡμῖν ἡ ἱστορία, διλίγων δὲ τῶν ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς χρόνοις μνείαν ποιησόμεθα δὲ Βίκτωρ Ἐμμανουὴλ, ὃς πρότερον δὲ ὁ Οράγγης Γουλιέλμος, τὸν διοῦν τῆς Ἰταλικῆς ἐπαναστάσεως ἀκολουθήσας καὶ ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ Ἰταλικοῦ ἔθνους τεθεὶς, ἐν εὐθέτῳ αὐτὸν λιμένι, τὸ τῆς ἐντελοῦς ἀτοκαταστάσεως του ἄγει αὐτό τούταντίον δ' ὁ Ιπέριος Λουδοβίκος, καὶ μετ' αὐτὸν δις ὁ Ναπολέων, καὶ μετ' αὐτὸν Λουδοβίκος ὁ Φίλιππος, ὑπὸ τοῦ λαοῦ ἐφ' οὐ τρόχον ἐγκατελείφθησαν καὶ μικροὶ ἐκ μεγάλων ἀπεδείχθησαν, ἀμα τοῦ ἔθνους ἡ ἀγάπη παρήτησεν αὐτούς. Τῆς δὲ τρίτης περιπτώσεως τὶς ἡ ἀνάγκη νὰ ζητῶμεν παραδείγματα; ὅπου ἀν στρέψῃ τις τὸ βλέμμα καθορᾶς αὐτά.

Λι δ' ἐπαναστάσεις κατ' Ἀριστοτέλη οὐ περὶ σμικρῶν, αλλ' ἐκ σμικρῶν γίγνονται· ἵτοι διὰ χρόνου μακροῦ ἐγκυμονοῦνται, προάγονται, καταλαμβάνονται διὰ τῶν ἀρχῶν αὐτῶν τὸ πνεῦμα τοῦ ἔθνους, μικρά δὲ τις αἰτία, εἰς τις θρυαλλίς, τὸ πῦρ διαδίδωσι, καὶ ἡ ἐκρηκτὶς λαμβάνει χώραν. Οὕτως δὲ τοῦ χαρτοσήμου φόρος εἰς στάσιν ἐγείρει τὴν Βαστόνην, καὶ ἡ στάσις εἰς ἐπανάστασιν τῶν ἀμερίκων ἀποικιῶν κατὰ τῆς Ἀγγλίας μεταβάλλεται, καὶ αἱ διμόσπονδοι πολιτεῖαι ἐλευθεροῦνται· οὕτω δι' ἔλλειψιν ἀλεύρων στασιάζουσι τὸ 1788 οἱ Παρίσιοι, καὶ ἡ στάσις αὕτη ἐν ἀκαρεῖ μεταμορφοῦται· εἰς τὴν κολοσσιαίαν ἐπανάστασιν τῆς Γαλλίας, ἵτις τὸ ἐδαφος τῆς οἰκουμένης ἡροτρίωσε, καὶ τὴν φάσιν τοῦ κόσμου μετέβαλε.

Τὸ σύνταγμα τοῦ 1791 μέγα μὲν ἀφεῖλε τῆς ἐξουσίας τοῦ Βασιλέως μέρος, ἀφῆκεν δύως αὐτῷ τοσαύτην ἔτι, ὡστε εἰ ἐγίνωσκε καλὴν ποιήσασθαι αὐτῷ

τῆς χρήσιν ήθελε δοξασθῆναι δυσκόλως ὅμως δὲ ἀπόλυτος χρηματίσας μονάρχης παραιτεῖται τῇ εἶσουσίας, καὶ δὲ πρὸς τοῦτο ἐκβιασθῆναι βιοτούδομεναι δύναται τὴν ἀνάκτησιν αὐτῆς, καὶ τότε δὴ ἄγριον εἴσεγείρεται κατὰ αὐτοῦ τὸ περὶ τὰ ἔχυτοῦ πολιτικότεται κατεπιθευτείνειν ἔθνος. Τοῦτο συνέβη τῷ Ιερούλῳ ἀγνοοῦντι δὲ τοῦ συνδυασμοῦ τῆς ἐλευθερίας μετὰ τῆς εὐτάκτου εἶσουσίας παράγεται τὸ κοινωνικὸν εὐδαιμόνημα, καὶ δὴ εἶσουσίκ ἀνευθερίας στοινού αὐτόχρονα δὲ δεσποτισμὸς, ἐλευθερία δὲ ἀνευθύνειν εἶσουσίας αὐτὴ ἔχυτὴν καταστρέφει. Οἱ ἀγαθὸις, ἀλλὰ ἀδυνάτου χαρακτήρος, ἥγειρων οὗτος, παραπειθεῖς ὑπὸ τῶν περὶ αὐτὸν, ἐθήρευεν ἐν σκόται τὸ οἰχόμενον τοῦ δεσποτισμοῦ φάσμα, τοῦτο δὲ ἀκολουθῶν ἀνεγέρει κρύφα ἀπὸ τῶν ἀνακτόρων ὅπως μεταβῇ παρὰ τοῖς πέραν τοῦ Πήγου φυγάσι καὶ τεθῇ ἐπὶ κεφαλῆς ξένων ὅπλων ἵνα δὲ αὐτῶν κατέλθῃ ἐπὶ τὴν Γαλλίαν δεσπότης ἀπηνῆς καὶ καταστρέψῃ τὸ πολίτευμα εἰς οὖς τὴν ἀκριβῆ τήρησιν ὄρκισθη.

Ιδοὺ τις δὲ πρῶτος πάντα τὰ κακὰ ἐπὶ τῆς Γαλλίας προκαλέσας. Οἱ βασιλεῖς συλληρθεῖς φεύγων ἀπέβαλεν δὲ τι περιβάλλει πᾶσαν εἶσουσίαν, ἢτοι τὸν εἰβασμὸν, διὸ οὐ καὶ μόνου καθίσταται ισχυρά. Εἰσήγετο δὲ φυγάς βασιλεὺς ἐν Παρισίοις, ἐν μέσῳ φοβερᾶς σιωπῆς τοῦ λαοῦ, διότι εἶχε τοιχοκολληθῆναι εἶδη διακήρους «δὲ εὐφημήσων τὸν Βασιλέα δαρήσεται, » δὲ ὅρισας αὐτὸν ἀπαγγονισθῆσεται» (Α'. 43) αἱ κεφαλαὶ κατὰ τὴν διάβασιν αὐτοῦ δὲν ἀπεκαλύπτοντο, οὐδεὶς ὅρισεν, ἀλλὰ καὶ οὐδεὶς εὐφήμησεν ἀπ' ἐκείνης ὅμως τῆς στιγμῆς αἱ καρδίαι μετεβάλλοντο, καὶ μάλιστα ἀφοῦ τρεῖς ἀνθρώποι, ἄξιοι τοῦ Σκανδάλου, ἀνεκάκων, ὡς ἀληθεῖς τοῦ ἥδου διείμονες, τὸν κατώτατον ὄχλον ἐν ταῖς διηγήσειν ἔνθετον πρῶτος. Μνομάσκειν τὸν Ρόβεσπιέρον, τὸν Δαντώνα καὶ τὸν Μαράτον φύσεως δικηρόου, ἀλλὰ τῶν αὐτῶν κλίσεων καὶ πρὸς τὸν αὐτὸν τείνοντες σκοπὸν, ἡ τριάς αὕτη αὐτὴ ἔχυτὴν συνεπλήρουεν ὅπουλος δὲ πρῶτος, ἀπαθῶς πρὸς τὸ τέρμα ἀπεσκόπει, εἰς ἄκρον μνησίκακος καὶ φιλέκδικος, αὐτηρὸς δὲ τὰ ἡθη, δυνάμενος ὅμως νὰ ἔψῃ ὅπως ὅπου ἐνούλετο φθάσῃ, τὸ πᾶν ἐν γένει γινόμενος ὅπως τὴν ἀκρεστὸν αὐτοῦ φιλοδοξίαν κορέσῃ, οὐδέποτε ὑπὸ γενναῖου τινὸς κατελήφθη αἰτιθήματος, ἦν οἷονεὶ δὲ ἀντίθετος τοῦ δευτέρου χαρακτήρος, ὅστις δριμυτικὸς, ισχυρόφωνος, ἔξιτος μέχρι κακουργήματος, διεφθαρμένος τὴν ψυχὴν καὶ τὸ σῶμα, συνεκινεῖτο πολλάκις, καὶ εἰ μὴ τις ἐγίνωσκεν αὐτὸν ὅτι ἦν δακτύλων, ἡθελε τὸν νομίσεις ἐν ἀρετῇ ἐνασμενόζόμενον. ἀμφότεροι δὲ ὁδῶν διεφόρων ἐκυρίευον τοῦ πλήθους. Παρὸτι αὐτοῖς δὲ τρίτος ἦν δὲ οἱ Μαράτοι, εἰδεχθῆς τὴν δψιν, μισητὸς πρὸς ἀμφοτέρους ἐκείνους, ἀλλὰ χρήσιμος αὐτοῖς τὰ μάλιστα, ἦνιοντο τῶν περιποιήσεων αὐτῶν ἐνεκα τῆς ὑπὲρ αὐ-

τοὺς ἐπὶ τοῦ ὄχλου ἐπιβήσεις του. Ἐριννός τις τοῦ ἥδου φύσει, κατεκήλει τὰ ὄτα τοῦ ὄχλου διὰ τῆς μυστράς βιτορείξ του. Ιδοὺ οἱ ἀνθρώποι οἵτινες συνεδαύλιζον τοῦ ὄχλου τὰ πάθη κατὰ τοῦ βασιλέως, τοῦ βασιλέως ἐφ' οὖς δυτικῶν οὔτε τοῦ Πετίωνος ἡ φωνὴ, οὔτε τοῦ Λαφανύέτου αἱ εἰλικρινεῖς συμβουλαὶ, οὔτε τοῦ Ματθαίου Μοντμορενσοῦ καὶ τοῦ Παστορέτ, καὶ τοῦ Βωβλήν καὶ τῶν ἄλλων φίλων τῆς μοναρχίας αἱ προτροπαὶ, οὐδόλως κατίσχυσον πρὸς εἶσουδετέρωσιν τοῦ ἐκ Κοβλεντίχης μαστικῶς καθ' ἐκάστην διαβιβαζομένου πρὸς αὐτὸν δηλητηρίου.

Τὸ κακὸν ἦν ἴκανῶς προκεχωρημένον, ὃς παρατηρεῖ δὲ ἡμέτερος συγγραφεὺς (Α'. 141), ὅτι ἐπὶ τῆς πολιτικῆς σκηνῆς ἐπεφάνησαν οἱ βουλευταὶ τῆς Γιρόνδης καὶ ἀνὴν ἡθελον, δὲν ἡθελον δυνηθῆναι ἀναχαιτίσωσι τὴν πτῶσιν τῆς βασιλείας, καὶ μάλιστα ἀφοῦ αἱ ἀλλεπάλληλοι ἀποτυχίαι οὐδόλως ἐσυνέτιζον αὐτὴν. Ἀλλὰ καὶ ποίαν βασιλείαν νὰ σώσωσι; τὴν ἐκ τοῦ θείου δικαίου παραμένουσαν τὰ δίκαια της, ἡ τὴν ἐκ τῆς Ιδίας ισχύος, ἢτοι τῆς τοῦ ισχυροτέρου βίας, ἡ τέλος τῆς ἐκ τῆς μετὰ τοῦ ἔθνους συμβάσεως; Τὴν πρώτην κατέστρεψαν αἱ ὑγιέστεραι περὶ πολιτειῶν ἀρχαὶ, ἀποδείξασαι αὐτὴν ἀσυμβίβαστον πρὸς τὸ μόνον ὄρθδν δύγμα τῆς κυριαρχίας τοῦ ἔθνους· τοῦ ισχυροτέρου τὴν δύναμιν καὶ βίαν δὲν εἶχεν αὐτὴ δὲν εαυτὴν διέζευξεν ἀπὸ τοῦ ἔθνους, καὶ κατεπάτησε πρώτη σύνταγμα εἶς οὐ μόνου ἡρύετο τοῦ λοιποῦ τὴν ὅπαρξην της. Οἱ Γιρονδῖνοι λοιπὸν μὴ δυνάμενοι νὰ σύσωσι πλέον τὴν βασιλείαν, ἐπεδόθησαν, λίαν καλῶς ποιοῦντες, διλαΐς δυνάμεσιν ὅπως σώσωσι τὸ ἔθνος καὶ μὴ ἀφήσωσιν αὐτὸν, ὑπὸ τῶν δημαγωγῶν διασπώμενον, νὰ ίδῃ καταδιηρημένας τὰς ἔχυτοῦ δυνάμεις, ὃν πλήρη εἶχε τὴν ἀνάγκην κατὰ τῶν ἐξωτερικῶν ἐχθρῶν. Οἱ Γιρονδῖνοι λοιπὸν ἡλθον ἐκ Βορδιγάλης βασιλόφρονες καὶ ἐγένοντο ἐν Παρισίοις δημοκράται, οὐχὶ ὅμως αὐτοὶ, ἀλλὰ ἡ βασιλεία ἐπταιεν. Ἀλλως τε τί ἡδύναντο δέκα ἄνδρες ἐν 745 Βουλευταῖς; εἰ περ ἐξεδήλουσιν κατὰ τῶν λοιπῶν συμβουλευτῶν καὶ τοῦ ἔθνους ὅλου φρονήματα βασιλοφρόνων, τάχιον μὲν ἡθελον πέσει θύματα τῆς ὄχλου κρατίας, ἡκιστα δὲ ἡθελον ὑπηρετήσει τῇ ἐλευθερίᾳ, καὶ ἡθελον καταλίπει μνήμην οὐχὶ ἐνδέξων τῆς ἐλευθερίας προμάχων, ἀλλὰ μωρῶν τῆς βασιλείας δονκιχώτων καὶ δεῖσιν νὰ συγκαταριθμηθῶσι πρὸς τοὺς ὑπερήνιους εὐγενεῖς φυγάδας, καὶ τοὺς παντοειδεῖς τῆς παπικῆς πίστεως φράτορας, τοὺς ὑποκινοῦντας τοὺς ἔνοντας ἥγειρόντας εἰς ὑποδύλωσιν τῆς πατρίδος των· τὰς δὲ μηχανοδέρχομέντας ταύτας ἐν ἀληθῶς θαυμασίᾳ ἀπλότητι καὶ ἀνελτηρίᾳ διηγεῖται εἰς τῶν πρώτην Τπουργῶν τοῦ Ιερούλου Λουδούίκου, δὲ Βερτράνδ δὲ Μολείλλ (Α'. 123—125).

Ἀλλὰ οὐχὶ ἡττον παντὶ σθένει ἀπεδύθησαν οἱ Γι-

ρουδέναι εἰς τωτηρίαν τοῦ συντάγματος τοῦ 1791, καὶ διότι τοιχύτην εἶχον ἐντολὴν καὶ πρὸς τοῦτο ἔξελέγθησαν, καὶ διότι ἐν μέσῳ τῆς πανταχόσε εἰσπιπτούσῃς θυέλλης, τῇς ἐπαπειλούσῃς τὴν καταστροφὴν τῶν ὅλων, ἵνα τὸ μόνον στημένον, διάμονος αἵτις εἰπεῖν λαμήν, ὅπου ἡ φρόνησις συνεβούλευε τοὺς χειμώνας μένους νὰ καταρύγωσιν. Οἱ άγρων ὑπήρξεν εὐγενῆς, εἰ δὲ ἀπέτυχον οὐχ ἡττόν εἰσιν ἀξιοῖς τοῦ τῶν ἐπεργούμενων γενεῶν θυμασμοῦ, διότι ὑπηρέτησαν εὑθυρσᾶς τῇ ἐλευθερίᾳ, καὶ ἐδειξαν ὅτι, εἴ περ αἱ συμβουλαὶ αὐτῶν εἰσηκούσαντα, πολλῶν δεινῶν ἤθελεν ἀπαλλαγῆ νὰ Γαλλία.

Τὴν 25 Οκτωβρίου 1791 ὁ Βεργνιών ἀνέβη κατὰ πρῶτον τὸ βουλευτικὸν βῆμα καὶ ἀμέσως ἀνεδείχθη ὁ πρώτος τῆς Συνελεύσεως ἥτοι πρόεδρος. Προκείμενον τῆς συζητήσεως ἦτο ὅποις μέτρος ἐπρεπε νὰ λάβῃ νὰ Γαλλία κατὰ τῶν ἀσεβῶν ἐκείνων τέκνων της, ἀτιναχτὶ μὴ ἀνεγέρμενα τὴν ἴσοτητα εἰς ἣν ἔφερεν αὐτοὺς ἡ ἀειμνηστος τῆς ἡ Λύγούστου 1789 νῦν πρὸς τοὺς λοιποὺς ὄχι γενεῖς αὐτῶν, ἔστησαν ἐν Κοβλεντίᾳ πέραν τοῦ Ρήνου τὸ κατὰ τοῦ Συντάγματος τῆς πατρίδος των στρατόπεδον, καὶ τῶν ξένων τυράννων ἐπεκλωνύντο τὴν συνδρομὴν, διποτέ παλινόρθωτον καταστήσωσιν ἐν Γαλλίᾳ τὴν τυραννίαν. Μεθ' ὅπόσου πατριωτισμοῦ καὶ πολιτικῆς συνάμα περινοίας ἀνέλυσε τὸ ζήτημα ὁ Βεργνιών καὶ ἀπέδειξεν, ὅτι ἡ πατρίς δύναται προσκλοῦσα τὰ τέκνα της εἰς τὸν ὀφειλόμενον πρὸς τοὺς νάμους αὐτῆς αειχαμόν ν' ἀποκρύψῃ τοὺς ἀπειθοῦντας μητρελοίς. Μεθ' ὅποιου ἑπτορείξις ὕψους ἡ πετείησε τοὺς ξένους ἡγεμόνας ὅτι, ἐν στείλωσι τοὺς στρατούς των ἐπὶ τῆς ὑπὸ τοῦ Ἱεροῦ τῆς ἐλευθερίας πυρὸς θερμαινομένης Γαλλίας, ἤθελον ἰδεῖ τὴν ἡμέραν τῆς μάχης, ἀντὶ δύο στρατῶν πολεμίου, ἵνα λαὸν ἐξ ἔθνων δικρότων μὲν, ἀδελφῶν δὲ ἐλευθερίᾳ. Μεθ' ὅποιας εὐστοχίας ἐπεκελέσθη εἰς μαχητρίαν τὴν ἀθάνατην ἡμένην ἱστορίαν ἀναψυνήσας ὅτι ὀλίγαι ἐκκτοστές; Ἐλλήνων ἐκατοντάδων μεριάδες Ηερσῶν ἐνέκτησαν. Όποιας δὲ σφάξει συμβουλαὶς ἐδωκε τῷ βασιλεῖ Λουδοβίκῳ ν' ἀποκρύψῃ τὰ ἐν ὄντες αὐτοῦ ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν του καὶ τῶν λοιπῶν φρυγάδων διενεργούμενα, ν' ἀσπασθῇ δὲ τὸ Σύνταγμα εἰς ἡ ὥραίσθη, καὶ ἐν τῇ ἀγάπῃ τοῦ λαοῦ του καὶ τῆς συνειδήσεώς του τῇ εἰρήνῃ νὰ εῦρῃ τὸ ἀληθῶς ἀγαθὸν, τὸ ἀληθῶς μέγα ἐνδὲ βασιλέως κόσμημα, τὸ νὰ γίνῃ δὲ πρῶτος τοῦ ἔθνους ἐφ' οὖς ἀρχεῖς πολίτης.

Ἄλλ' ἢ ἀπόνοιας ὥθετε τὸν βασιλέα εἰς τὸν ὄλεθρόν του· ἐκδούστης τῆς Ἑθνικῆς Συνελεύσεως τὸ ἔξιτης ψήφισμα πρὸς τὸν ἀδελφὸν τοῦ βασιλέως (τὸν μετά τὴν τοῦ Λουδοβίκου ΙΗ').

« Λουδοβίκε-Ιωσήρ-Στεντλάς-Ξενέρις Πρίγκηψ
» Γάλλες ἡ Ἑθνικὴ Συνέλευσις προσκλεῖ ὑμᾶς δυνά-
» μεις τοῦ Γαλλικοῦ Συντάγματος, τίτλ. Γ', κερ. 6',

» τμῆμ. γ', ἀρθρ. 2, διποτέ δύο μηνῶν ἀπὸ τῆς
» μερὸν ἐπινακάμψητε ἐν τῷ βασιλείῳ· ἀλλοι δὲ
» μετὰ τὴν ἔκπνευσιν τῆς προθεσμίας ταύτης θέλετε
» ἀπολέσει τὸ ἐπίδοξον δικαιώματα διμῶν πρὸς τὴν
» Ἀγτιβασιλείαν. »

Οἱ ἀδελφὸις τοῦ βασιλέως παραδόση τὸ φέρετρα
τοῦτο ἀνταπήντησε διὰ τῆς ἔξιτης προκήρυξεως·

« Λανθρωποι τῆς Γαλλικῆς Συνελεύσεως τῆς αὐτο-
» νομαζούμενης Ἑθνικῆς· ὁ δῆθος λόγος προσκλεῖ ὑ-
» μᾶς δυνάμει τοῦ τίτλ. Α', κεφαλ. α', τμῆμ. α',
» ἀρθ. 1 τῶν ἀπαρχυράπτων νόμων τοῦ κοινοῦ νοὸς,
» νὰ ἐπιστρέψητε εἰς ἔχυτοὺς ἐντὸς δύο ἀπὸ τῆς
» φυηῶν, ἀλλοι δὲ μετὰ τὴν ἔκπνευσιν τῆς προ-
» οξιμίας ταύτης θέλετε εἰκασθῆ παραιτηθέντες τοῦ
» δικαιώματός Σας τοῦ νὰ λογίζητε διτα λογικά,
» καὶ θέλετε θεωρηθῆ ὡς λυσσῶντες παράφρονες, ή-
» ξιοι διὲ τὰ φρενοκομεῖκ. »

Ἐκ τῶν δύο τούτων διαγμάτων ἐκκαστος ἄξιοινη
ἔποιους ὀδήγηται ἡ ἐλευθερία καὶ ἡ σύνεσις εἰς τὰς
σκέψεις καὶ πράξεις αὐτῶν, ὅποιους δὲ ἐλαβεν ἡ μωρία
ὑπὸ τὴν ἀποκλειστικὴν αὐτῆς ἔξουσίαν.

Ομοία τῇ τῶν φυγάδων ἡν ἡ διάλεκτος τῶν ὑ-
πουργῶν τοῦ βασιλέως· ἀλλὰ τί ἡδύνατό τις νὰ περι-
μένη παρ' ἀνθρώπων οἷοι ὁ Δυπόντ Δυτέρτρ, ὁ Βερ-
τράνδ δὲ Μολένιλ καὶ οἱ λοιποὶ τοῦ στέμματος
σύμβουλοι; Ἡσαν οὗτοι οἱ ἀνθρωποι τῶν τότε και-
ρίων περιστάσεων; Ἡσαν οὗτοι μετὰ τοῦ ἀληθῶς
κακοῦ δαιμόνος τῆς βασιλείας, τῆς συζύγου τοῦ βα-
σιλέως Μαρίας Ἀντωνιέττης τῆς ἀλαζόνος, πειρα-
τώδους καὶ κούφης ταύτης γυναικός, οἱ κατάλληλοι
πρὸς τοὺς καιροὺς σύμβουλοι τοῦ στέμματος; (Α', 184 καὶ ἐπ.). Ἡσαν οὗτοι οἵτινες μετὰ τοῦ μυστι-
κοῦ καὶ ἄγνωστον πολιτικῆς τινος ἐννόμου ὑπάρχεισι
ἀνακτοῦσι τοῦ συντοπισμένοι, οἱ ἵκανοι νὰ πεδα-
λιουγήσωσι καὶ διασώσωσι τὸ κλυδωνίζομενον τῆς
βασιλείας σκέφος; Ἡσαν οὗτοι μετὰ τῶν αὐλικῶν
καὶ τοῦ κλήρου, οἵτινες Ἡσαν οἱ ἀντιπρόσωποι τοῦ
πεπτωκότος συστήματος, οἱ ἀξιομάχοι ἀθληταὶ δ-
πως ἀγωνισθεῖσι πρὸς τοὺς γίγαντας τῆς Ἑθνικῆς
Συνελεύσεως, οἵτινες ἐξεπροσώπουν τὰς ὑγιεῖς τοῦ
νέου πολιτισμοῦ ἀργῆς καὶ ἐστηρίζοντο ἐπὶ τῶν πό-
θων καὶ τῶν εὔχῶν εἰκοσιπέντε ἐκκομμυρίων ἀν-
θρώπων;

Ἐδιέσθη ὁ βασιλεὺς ν' ἀλλάξῃ τὸ ὑπουργεῖον αὐ-
τοῦ καὶ νὰ παραδώσῃ τὰς ἥνιας τοῦ κράτους εἰς
ἄνδρας μείζονος ἵκανότητος καὶ πατριώτας· ἀλλὰ
διορίσας τὸν Δυμουριέζ, τὸν Ρολάνδ, τὸν Σ. Κλα-
νιέρ, τὸν Δυραντόν, καὶ αὐτὸς καὶ ἡ σύζυγός του,
καὶ σύμπασα ἡ αὐλή των κατὰ πρόσωπον ἐξέφρα-
σαν τὴν ἀποστροφήν των πρὸς τοὺς νέους ὑπουρ-
γούς (Α'. 182—186), μάλιστα δὲ πρὸς τοὺς τρεῖς,
τὸν Ρολάνδ, Κλανιέρ καὶ Σερβάν, οἵτινες εἶχον φιλι-

καὶ πρὸς τοὺς Γιρονδίνους πγέστεις, καὶ ἐπειδὴ ἦσαν οἱ ἐν τῷ Συμβούλῳ μᾶλλον διεπρέποντες ἐκ τούτων καὶ τὸ ὅλον ὑπουργεῖον κατωνομάσθη ὑπουργεῖον τῶν Γιρονδίνων.

Καὶ ὅμως οἱ ὑπουργοὶ οὗτοι, πόσον δὲ δύσκολος ἦν ἡ ἐκλογὴ ὑπουργῶν κατ' ἔκεινην τὴν ἐποχὴν γενώσκουσιν οἱ γνωρίζοντες τὸ τότε πολίτευμα τῆς Γαλλίας, καθ' ὃ ἀπεκλείοντο τοῦ ὑπουργείου ἐπὶ δύο ἔτη πάντες οἱ δικτελέσαντες μέλη τῆς συντακτικῆς; Συνελεύσεως, ἀπηγορεύετο δὲ πᾶσα ἄλλη δημοσίᾳ ὑπηρεσίᾳ τοῖς μέλεσιν αὐτῆς, καὶ ὅμως, λέγομεν, οἱ ὑπουργοὶ οὗτοι, οἱ μετὰ τοσούτου κόπου εὑρεθέντες, ἦσαν ἄνδρες ἵκανώτατοι καὶ πατριωτικώτατοι· παρ' αὐτοῖς δὲ διετίς ἀληθῆς νύμφη Ἐγαιρία ἦν ἡ γενναιόφρων τοῦ Ρολάνδ σύζυγος, ἡ εὐγενής ἔκεινη φύσις, ἡ ὑψηλόφρων ἔκεινη καρδία ἡ ἀγαθὴ ἔκεινη μήτηρ, ἥτις πρὸς πάσας τὰς οἰκιακὰς αὐτῆς ἀρετὰς, ἥνονε πνεῦμα ἔξογον καὶ παιδείαν σπουδίαν· παραπεινάζουσα αὕτη τὰς πολιτικὰς ἔργασίας, συνεμερίζετο καὶ τὰς ἐκ τῆς θέσεως τοῦ συζύγου της μερίμνας. Η Κυρία Ρολάνδ εὔτυχῶς ἀφῆκεν ἡμῖν τὸ ἀπομνημονεύματα τοῦτος, ἡ ἐν τῇ φυλακῇ της, τὸν ἕσχατον διατρέχουσα κίνδυνον, ἥρετο συγγράφειν, καὶ εἰς θάνατον καταδικασθεῖσα ἱζηκολούθησε, μετ' ἄκρας τῆς ἀληθῆς σωκρατικῆς αὐτῆς ψυχῆς γαλλήνης, γράφουσα, ἐν αὐτοῖς δὲ ἀπαστράπτει τὸ κάλλος τῆς γενναιίας ταύτης φύσεως. Οἱ μέτερος συγγραφεῖς γράφων τῶν Γιρονδίνων τὴν ἴστορίαν δὲν ἤδύνατο νὰ παραλείψῃ τὸν ὀραῖον γραυτήρα τῆς Κυρίας Ρολάνδ, τῆς δποίας αἱ τύχαι ἐκ κλίσεως μετὰ τῶν Γιρονδίνων ταυτισθεῖσαι ἐπρεπε καὶ ταῖς ἔκεινων νὰ συγκαταστραφῶσι τύχαις. Αντιγράφων τινὰς τῶν συγκανητικωτάτων σελίδων τῶν ἀπομνημονευμάτων τῆς ἡρωΐδος ταύτης ἔδωκεν ἡμῖν πλήρη τὴν εἰκόνα της, διάτι ἐν τῇ αὐτοβιογραφίᾳ αὐτοῦ ἐναργέστατα παντὸς ἀνθρώπου ἡ ψυχὴ εἴκονίζεται.

Ἄς ἐπανέλθωμεν εἰς τὸν Βασιλέα· δυσχεραίνων ἔφερεν οὗτος τὸ νέον ὑπουργεῖον, δθεν τὴν μὲν τῆς συνήθους ὑπηρεσίας ἔργασίαν ἐκτιθέντος τοῦ ὑπουργοῦ, διήρετο δὲ βασιλεὺς ἀναγνώσκων τὰς ἔνεκτας, καὶ ίδιας τὰς ἀγγλικὰς, ἐφημερίδας, ἐν ὑπουργικῷ δὲ συμβούλῳ πρὸς τὰ μέγιστα τῆς πολιτικῆς ζητήματα ἀδιαφόρως προσέκειτο, καὶ γινομένου φέρ' εἰπεῖν λόγου περὶ πολέμου δὲ βασιλεὺς, εἰς περιηγήσις ἔστρεψε τὴν ὁμιλίαν· προκειμένου περὶ ζητήματος διπλωματικοῦ ἐνδικφέροντος, ἐλάλει περὶ τὴν καὶ ιθιμωνέεις δὲ ἐπεκαλεῖτο τις τῶν ὑπουργῶν αὐτοῦ τὴν βασιλικὴν του προσοχὴν ἐπὶ τῆς ἐσωτερικῆς τῶν πραγμάτων καταστάσεως, δὲ βασιλεὺς ἐνησμενίζετο ἔρωτῶν τὸν Ρολάνδ περὶ τῶν συγγραμάτων του, τὴν δυμουρίαν περὶ τῶν ἀνεκδότων τοῦ βίου του, τὴν

ἄλλον τινὰ τῶν ὑπουργῶν περὶ ζητημάτων ὅλως ξένων ὡστε, κατὰ τὴν προσφυεστάτην τῆς Κυρίας Ρολάνδ ἔκφρασιν, τὸ ὑπουργικὸν Συμβούλιον ὥμοιαζε μᾶλλον λέσχη τινὶ ἢ καφενεῖῳ ἐν οἷς περὶ τὰ δάστεῖα καὶ εὐτράπελα καταδίλεσχονται αἱ φοιτῶντες. (Α'. 198 καὶ ἐπ.). Τουτέτην θέσιν βεβαίως δὲν ἤδύναντο ἐπὶ πολὺ νὰ ὑπομείνωσιν οἱ τρεῖς ὑπουργοὶ Ρολάνδ, Κλαβίέρ καὶ Σερβάν, ἀλλ' οὐδὲ δὲ Βασιλεὺς; ἠνείχετο αὐτοὺς παρέησικόμενος πρὸς αὐτὸν καὶ ἐν εἰλικρινείᾳ τὸ πῶς εἶχον τὰ πράγματα ἐκτιθέντας· ἐφ ὃ διέταξε τὸν δυμουρίαν ν' ἀπολύσῃ αὐτοὺς οὗτος δὲ εἰς τοῦτο εὐκόλως ἐνέδωκε, καθόσον οἱ τρεῖς οὗτοι ὑπουργοὶ ἔχαιρον ὑπὲρ αὐτὸν τὰ πιστά παρὰ τὴν Ἑθνικὴν Συνελεύσει, ἥτις ἀμφι πληροφορθεῖσα παρὰ τοῦ Σερβάν περὶ τῆς ἀπολύσεως αὐτῶν ἐξέδοτο ψήφισμα φέρον, ὅτι οἱ τρεῖς οὗτοι ἀπολύθηκαν τοῦ βασιλέως ὑπονομεύοντες· τοῦ Ρολάνδ, Κλαβίέρ καὶ Σερβάν, τὴν ἐπιοισαν καὶ αὐτὸν τὸν δυμουρίαν μετὰ τοῦ ὑπολοίπου ὑπουργείου ἀπέβαλλον (Α'. 209). Τὸ ψήφισμα τοῦτο ἐδήλου προφανῶς ἔχειν μεταξὺ τῆς νομοθετικῆς καὶ ἐκτελεστικῆς ἔξουσίας. Άλλα καὶ δὲ δυμουρίας ἐνεπαίχθη ὑπὸ τοῦ βασιλέως, τῆς βασιλίσσης καὶ τοῦ μυστικοῦ ἀνακτοσυμβούλου, διότι οὗτοι χρησάμενοι τὴν χειρὶ αὐτοῦ ὅπως ἀπαλλαγθῶσι τοῦ Ρολάνδ, Κλαβίέρ καὶ Σερβάν, τὴν ἐπιοισαν καὶ αὐτὸν τὸν δυμουρίαν μετὰ τοῦ ὑπολοίπου ὑπουργείου ἀπέβαλλον (Α'. 210). Ὅτε τὸ ὑπουργεῖον τοῦτο οὖδε δῆλους δύο μῆνας διεγείρειν τὰ κοινὰ, ἀλλ' ἐν τῷ βραχεῖ τούτῳ δικτύματι ἐπραξεν ἔργον πατριωτικώτατον, μετὰ θάρρους καὶ παρέησις ἐκήρυξε τὸν πόλεμον κατὰ τὴς λύστριας καὶ τῶν συμμάχων αὐτῆς, οἵτινες ἐπειδούλεύοντο τὰ κυριαργυρὰ τῆς Γαλλίας δικαιώματα, ἀξιοῦντες νὰ ὑποχρεώσωσιν αὐτὴν νὰ καταλύσῃ τὸ νεωστὶ ιδρυθὲν πολίτευμα τῆς καὶ νὰ δεχθῇ αὐθίς ἐπὶ τοῦ τραχύλου της παλινόρθωτον τὴν παλαιὰν βασιλείαν μεθ' ὅλου τοῦ εἰδεγμοῦς αὐτῆς, δεσποτισμοῦ καὶ τῶν ἀρχαίων καταχρήσεων.

Ἄν δικαστοί διφέρονται βασιλείαι ὑπὸ τοῦ πνεῦματος τῆς τυραννίας οἰστρολατουμένη ἔξεμάνη, ἡ ἐλευθερία διφέρονται ἐξενθάλησε τὸν λαόν. Εἰ δὲ καὶ οὗτος εἰς ὅποια ἐξετράπη, διατί νὰ ἐπιβρέπτωμεν ἐπ' αὐτοῦ ὅλον τὸ βάρος τῆς εὐθύνης; δὲ περβάτας τὸ τῆς ἀμύνης μέτρον εἴναι μᾶλλον συγγνώμης δέξιος παρὰ δὲ χειρῶν ἀδίκων ἀρξάμενος. Ο λαὸς ἡμύνετο, ἡ βασιλεία ὅμως ἐπιβούλως καὶ παρὰ τὰ δοθέντα δρκια ἐπειθείστο.

Άλλα καὶ πάλιν οἱ Γιρονδίνοι, οἱ ὑπὲρ πᾶν ἄλλο διὰ τὸν πρὸς τὴν πατρίδα αὐτῶν ἔρωτα διακρινόμενοι, ὑπέρτεροι ἐχυτῶν ἐγένοντο. Προπηλακιζόμενοι ὑπὸ τῆς βασιλείας, ἀφροτοι δύντες τοῖς περὶ τὸν βασιλέα, μετὰ πλήρους δικαίων αὐταπαρνήσεως ἐξέθεσαν ἐν ὑπομνήματι δι' διποίων μέσων ἐνόμιζον ἔτι κατορθωτὴν τὴν πρὸς τὸν λαὸν συμφιλίωσιν τῆς βασι-

λείας. Τὸ ὑπόμνημα τοῦτο καταχωρίζει ὁ βιβλίος συγγραφεὺς, καὶ πολλὴν διὰ τοῦτο ἔχομεν αὐτῷ τὴν χάριν, διότι ἐκ τούτου κατάδηλον γίνεται ὅτι μέχρις ἵσχατων δὲν ἔλειψαν οἱ πρὸς τὸ ἀγαθὸν συμβουλεύοντες τὴν βασιλείαν, εἰς ἐποχὴν καθ' ἣν τὸ νὰ φαίνηται τὸ φίλος τῆς βασιλείας ἐδίδου τοῖς ἔχθροῖς αὐτοῦ ἀφορμὴν καταγγελίας πρὸς τὸν λαὸν ἐπὶ φιλοτυραννίᾳ· καὶ πργματικῶς τὸ ὑπόμνημα τοῦτο ὑπῆρξεν ἡ βάσις τῆς κατὰ τῶν Γερουσίων κατηγορίας, κατηγορίας ἡτοι, ὡς θέλομεν ἴδετε, ἔφερεν αὐτοὺς, εἰς τὴν λαϊκότομον. Συνεπέρσιναν τὸ ὑπόμνημά των οἱ Γερουσίοι: διὰ τῶν ἔξιτος ἀξιομνημονεύτων λόγων « Τὸ Σύνταγμα σώζεται, (καὶ διὰ τοῦ Συντάγματος ἐνόσου σωζομένη τὴν βασιλείαν ὡς Ἀργὴν ὑπὸ τοῦ Συντάγματος καθιδρυμένην), ἀν δ Βασιλεὺς μετὰ θάρ-» ρους καὶ καρτερίας ἀπορριπτεῖ νὰ σώσῃ αὐτό. » Μάταιαι προσπάθειαι, ἡ βασιλεία τοῦ Λουδοβίκου ἦν σεσημασμένη τοῖς μαρή, θεκέλ, φάρες, ὡς ἡ βασιλεία τοῦ Βαλτάσαρ, ὅπεν ὅτε ὁ αὐλικὸς θεράπων Θιερβῆς δακρυρρέον εἶπε τοῖς Γερουσίνοις ὅτι εἰς οὐδεμίαν ἐνέδιδεν ἡ αὐλὴ συμφιλίωσιν, « εἰπὲ τῷ κυρίῳ » σου, ἀπήντησεν ὁ Βεργνιώ, ὅτι ὡς κάλλιστα σύν-» ισμεν τοὺς κινδύνους οὓς διατρέχομεν, ἀπὸ τῆς » στιγμῆς ὅμως ταύτης ἐξαδυνατοῦμεν νὰ σώσωμεν » αὐτόν. » (Δ'. 264). Οἱ Βουλευταὶ τῆς Γερουσίας ἔξεπλήρωσαν τὸ καθ' ἔαυτοὺς τοῦ πολίτου τὸ καθῆκον, ἡ Ἀτραπὸς ὅμως εἶχε κόψει τὸ νῆπον τῆς βασι-λείας, ὅπεν ἔπρεπε νὰ πέσῃ.

Καὶ ἔπεισεν ὑπὸ τὸν πέλεκυν τῆς λαϊκήταμου· ἀλλ' οἱ ἐπὶ τοῦ τραχύλου τοῦ βασιλέως ὀνυψώσαντες αὐτὸν δὲν ἤσαν οὔτε οἱ Γερουσίοι, οὔτε ἡ Ἐθνικὴ Συνέλευσις, οὔτε οἱ δημοκράται, οὔτε ὁ λαὸς τῆς Γαλλίας, ἤσαν αὐτὸς ὁ βασιλεὺς καὶ οἱ ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τῆς Γαλλίας ἄφρονες αὐτοῦ σύμβουλοι· ἀπλῇ ἀρκετὸν ἀνάγνωσις τῆς ἐν τῇ αὐλῇ τῶν Παρισίων ἐτομαχούσισσης καὶ ἐν Κοθλεντίᾳ ἐν ὀνόματι τοῦ δουκὸς τῆς Βρουνσβούλης, ἀρχιστρατήγου τῶν ἥνωμένων στρατῶν τῆς Αὐστρίας καὶ Ηρασσίας, ἐκδοθείσης προκηρύξεως τῆς 25 Ιουλίου 1792, ἡς ἡ ἀγριότης ἡμιλλάτο πόδες τὸ γελοῖον. Ἀντιγράφομεν αὐτὴν διότι ἐκ τῆς ἀναγνώσεως διεκπιλογεῖται πᾶσα ἡ μετ' αὐτὴν πολιτικὴ πορεία τῶν Γερουσίων καὶ τῆς ἐθνικῆς Συνέλευσεως.

» Les gardes nationaux qui auront combattu contre les troupes des deux cours alliées, et qui seront pris les armes à la main, seront punis comme rebelles; les habitants qui oseront se défendre seront punis sur-le-champ selon la rigueur du droit de la guerre. La ville de Paris sera tenue de se remettre, sans délai au roi. » Leurs Majestés impériale et royale déclarent en outre, sur leur foi et parole d'empereur

» et de roi, que, si le château des Tuilleries est forcé ou insulté, que s'il fait la moindre violence, le moindre outrage à leurs Majestés le roi et la reine et la famille royale, s'il n'est pas pourvu immédiatement à leur sûreté, à leur conservation et à leur liberté, elles en tireront une vengeance exemplaire et à jamais mémorable, en livrant la ville de Paris à une exécution militaire et à une subversion totale, et les révoltés au supplice. Leurs Majestés promettent au contraire aux Français d'employer leurs bons offices auprès de Sa Majesté très-chrétienne pour obtenir le pardon de leurs torts et de leurs erreurs. » (Δ'. 272—273).

Ἐπρεπε νὰ ἀντιγράψωμεν ὅλας τὰς μετ' αὐτήν σελίδας ὅπως διέξωμεν διποίαν ἀγανάκτησιν διποίαν δργὴν ἐθνικὴν ἐκίνησεν ἡ ἀνόητος αὐτῇ προκήρυξες πανταχόθεν ὑψοῦντος ἀπροκαλύπτως πλέον αἱ περὶ καταλύσεως τῆς βασιλείας φωναῖς τὸ ἀνάκτορα ἐκυκλώθησαν, ἡ δὲ βασιλικὴ οἰκογένεια τὸν ἕσχατον διέτρεχε κύνδυνον· τότε ὁ Ραιμόρερ καὶ ὁ τῆς δικαιοσύνης ὑπουργὸς προύτειναν νὰ καταφύγη ὁ βασιλεὺς καὶ οἱ περὶ αὐτὸν παρὰ τῇ ἐθνικῇ Συνέλευσει, παρὰ τῇ Συνέλευσει ἐκείνῃ ἣν πρὸ διάγου ἡ ἀλαζόν Μαρία Άντωνιέττα εἶγεν ἀποκαλέσει ἀγάπησιν καταφυγήν· « j'aimerais mieux me faire clouer aux murs du château que choisir cet indigne refuge, » ναὶ, παρὰ τῇ Συνέλευσει ταύτη τὴν ἐδέησε ταπεινὴ ἵκετις νὰ καταφύγῃ ἡ βασιλεία καὶ ἡ ὑπερηνορία νὰ ταπεινωθῇ ἐνώπιον τῆς ἐκπροσωπούσης τὴν ἐθνικὴν κυριαρχίαν συγελεύσεως ταύτης « je suis venu ici, c'est au milieu de vous, messieurs. » Ο Βεργνιώ, ὅστις ἔτυχε προσδρεύων τὴν ἡμέραν ἐκείνην « Sire, ἀπήντησε, vous pouvez compter sur la fermeté de l'Assemblée nationale, ses membres ont juré de mourir en soutenant les droits du peuple et les autorités constituées ». Ο δὲ βασιλεὺς, ἡ βασιλισσα καὶ οἱ περὶ αὐτοὺς ἐτοποθετήθησαν ἐν τῷ θεωρείῳ τοῦ λογογράφου.

Ἀλλ' ἡ θύελλα δὲν κατευνάζετο τούναντίον μάλιστα ἐμεγεθύνετο; Ἡ ἡμέρα τῆς 10 Αὐγούστου 1792 εἶναι μία ἡξέκοινων τῶν ἡμερῶν καθ' ἃς ἡ ἐπὶ μακρὸν σιγήσασα κυριαρχία τῶν ἐθνῶν ἐκδηλώθηται φοβερὰ κατ' ἐκείνων στίνις, παρεγγόρισσαν ἡ οἵτισταν αὐτὴν· ἡ θεία δίκη εἶγε καταδικάσσει τοὺς ὄντριστας τῆς τοῦ γαλλικοῦ ἔθνους κυριαρχίας Λοδοβίκον τῷ καὶ Μαρίαν Άντωνιέττην ἴδιοις ωσὲν ἀκούσωσι τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ ψηφίσματος τῆς

έθνικής Συνελεύσεως δι' οὐ προσωρινῶς καθηρεῖτο ἡ βρασιλικὴ ἔξουσία καὶ συνεκάλεστο νέα συντακτικὴ Συνέλευσις, ὅπως ἀποφασίσῃ περὶ τῆς τύχης τῆς βρασιλείας. Εἰσηγητής τοῦ ψηφίσματος ὑπῆρχεν ὁ Βεργινός, προέδρευε δὲ τῆς συνελεύσεως ὁ Γυαζέτ, διαδεγχθεὶς τὸν Βεργινὸν εἰς τὸν δίφρον τῆς προεδρείας.

Τὸ ψήφισμα τοῦτο ἦν ἡρωῖκὸν ἀληθιώς, τῶν Γρονδίνων κατόρθωμα, διοτιὶ δὲ ἐξαγριωθεὶς καὶ τὴν ἔθνικὴν συνέλευσιν ἐν ὅπλοις κυκλώσας λαὸς ἀπήτει τὴν ἄμεσον κατάλυσιν τῆς βρασιλείας καὶ τὴν κερατὴν τῆς Μαρίας ἀντωνιέττης.

Μετὰ τὴν 10 Αύγουστου ταχυτάτῳ ποδὶ ἔβαινον οἱ δημαρχογοι πρὸς τὰ πρόσω καὶ ἡ δικαιοκρατία ἐκορυφοῦτο. Τοις ἐπιπολαῖς σκεπτομένοις ἀποροντεῖνται πῶς οἱ φιλελεύθεροι καὶ μετριόφρονες Γρονδίνοι, οἵτινες εἶχον ὑπὲρ ἑκατῶν τὸ δίκαιον, ἐκράτουν τῆς πλειονοφηρίας τῆς ἔθνικῆς Συνελεύσεως, ἃταν κάτοχοι τοῦ βραστοῦ διὰ τῆς ῥητορείας, εἶχον τέλος πάσις τὰς συναποτελούστας τὴν ἀγαθὸν πολιτικὸν ἀρετὰς, δὲν ἡδυνήθησαν δμως νὰ γίνωσι κύριοι τῶν πολιτικῶν συμβάντων. Οἱ ἡμέτερος συγγραφεὺς λίκην καταλλήλως λύει τὴν ἀπορίαν ταύτην (Α', 298). Οἱ Γρονδίνοι, λέγεται, μὲ δῆλας ταῦτα; τὰς ἀρετὰς καὶ πλεονεκτήματα, μᾶλλον δὲ δι' αὐτὰ ἄλλα, δὲν ἡδυνήθησαν νὰ κρατήσωσι τῶν περιστάσεων, διότι εἴχον καθ' ἑκατῶν τὴν δοθεῖσαν εἰς τὰ πράγματα καὶ τὰ πνεύματα ὕθησιν ὑπὸ τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1789, ἐνῷ οἱ ἐναντίοι τῶν κατὰ τὸν βοῦν τῶν πραγμάτων ὕθουν τὸν σχῆμαν· οὗτοι μὲν ἐπλεον συρόμενοι ὑπὸ τῶν βευμάτων, οἱ δὲ Γρονδίνοι ἐναντίοι τῶν βευμάτων ἐπηδάλιούχουν.

Οἱ δημαρχογοι κύριοι δὲ τότε γενόμενοι τῶν 48 τμημάτων τῆς πόλεως τῶν Παρισίων διέπραξαν τὰς οἰκτρὰς σφραγίας τῶν ἀποφράδων τοῦ Σεπτεμβρίου ἡμερῶν. Τὸ σφάζειν τοὺς ἐν ταῖς φυλακαῖς καὶ τοὺς δικλινοῦσι μονκστηρίοις συναχθέντας ἀθώους γέροντας, γυναῖκας, παιδία, ἀδιακρίτως διότι ἀνήκον δῆθεν εἰς τὰς ἀριστοκρατικὰς τάξεις, ἐθεωρεῖτο ὑπηρεσία δημοσία καὶ οἱ σφαγεῖς ἐλάμβανον παρὰ τοῦ δημοσίου ταυτίου τὸ ἀργύριον διὰ τὴν χορηγηθεῖσαν ὑπὸ αὐτῶν δημοσίαν ὑπηρεσίαν. Ἐργάται (travailleurs) ὀνομάζοντο οἱ βάρβαροι καὶ αἰμογκρεῖς οὗτοι δῆμιοι καὶ ἐμισθιδετοῦντο ἀνὰ πέντε καὶ ἕξ φράγκα ἔκαστος! Οἱ νόμοι ἐκοινήθησαν ἡ ἔθνικὴ συνέλευσις ἀνεσχυρος συνείχετο ὑπὸ τοῦ δέους μὴ ἔτι μᾶλλον ἐξαγριώσῃ τοὺς καταχθονίους τούτους διείμονας διποίας πατριωτικῆς συγκινήσεως καὶ πυρετώδους ῥητορείας νάματα ἐχύθησαν ἀπὸ τοῦ στόματος τοῦ Βεργινοῦ κατὰ τὴν συνεδρίασιν τῆς 17 Σεπτεμβρίου 1792, ἀλλὰ τί ταῦτα πρὸς τὸν οἰστρολκτούμενον σχῆμαν; τί ταῦτα πρὸς τοὺς κακίστους δημαρχογοὺς τοὺς βισσοδομεύοντας τὴν διὰ παντὸς τρόπου ἐκ-

πόρθησιν τῆς ἔξουσίας πρὸς τὴν ἀκαθέκτῳ μανίᾳ ἐφέροντο; Λί κατὰ τὰς ἡμέρας ταύτας ἀγορεύσεις τῶν Γρονδίνων ὑπὲρ τοῦ νόμου καὶ τοῦ δικαίου ἐχρησιμευσαν δια κεφάλαια τῆς κατ' αὐτῶν κατηγορίας. Εὐκαιροῖς ἀθλίοις αἱ ἀρεταὶ φέρουσι πρὸς τὸν θάνατον.

Ἐπέστη ἡ ἡμέρα τῆς διατάξεως τῆς ἔθνικῆς Συνελεύσεως, ὅπως γίνωσιν αἱ ἐκλογαὶ τῶν μελλόντων νὰ συγκροτήσωσι τὴν νέαν συντακτικὴν συνέλευσιν, ἥτις ἔμελλε νὰ ἀποφανθῇ περὶ τῆς τύχης τοῦ περιουλακισμένου βασιλέως καὶ τῆς οἰκογενείας του, καὶ νὰ συντάξῃ τὸ νέον τῆς Γαλλίας πολίτευμα.

Οἱ Γρονδίνοι κανέν' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς ἐντολῆς τῶν ἔμειναν οἱ αὐτοί, ἀλλὰ πῶς συνέβη, ἐνῷ ἀναλλοίωτοι ἔμειναν αἱ ἀρχαὶ των, ν' ἀλλοιαθῶσιν αἱ τύχαι των καὶ ἡ ἐπιρροή των; Οἱ ἡμέτερος συγγραφεὺς Θαυμασίοις ἐξηγεῖ ἡμῖν τὸν λόγον (Α', 375). Μέφοσον οἱ Γρονδίνοι καὶ σὺν αὐτοῖς ἡ ἔθνικὴ Συνέλευσις κατεπολέμουν τὰς καταχρήσεις τοῦ πεπλαισιωμένου συστήματος, καὶ τὸν πέλεκυν κατέφερον κατὰ τῶν παραδόξων προνομίων τῶν εὐγενῶν καὶ τῶν ἀντιποιήσεων τοῦ ιλήρου, ἵσταν ισχυροί, διότι διπισθεὶς αὐτῶν ἴστατο τὸ ἔθνος ἀπαντὸν ὅτε δμως ἐδέησε νὰ καταστείλωσι τὰς τοῦ λαοῦ παρεκτροπάς, εὑρέθησαν ἀσθενεῖς, διότι ἐπὶ μόνας ταῖς ἑκατῶν ἔμάχοντο δυνάμεσιν· ως δὲ ὁ Ἀρχιμήδης ἡμιχάνει κινῆσαι τὴν γῆν διότι δὲν εἴχε ποῦ νὰ σταθῇ, οὕτω καὶ ἐκεῖνοι εἴχον ὡς μοχλὸν τὸν λόγον ἀλλὰ πρὸς ἔργα ἐστεροῦντο ὅλως τοῦ βάθρου. Τὸ Σύνταγμα τοῦ 1791 ἀνηγόρευσε καὶ τησφάλισε τὴν ἐλευθερίαν καὶ τὴν Ισότητα, ἀλλὰ τὴν ἔξουσίαν, δι' ἡς καὶ ἡ ἐλευθερία καὶ ἡ Ισότης μονιμοποιοῦνται, παρεῖδεν.

Η Γρονδή ἐπὶ τοῖς πρόητην ἀντιπροσώπων αὐτῆς ἐναθρυομένη τοὺς κυριωτέρους τῶν κατὰ τὴν Ἐθνικὴν Συνέλευσιν ἀντιπροσώπων τῆς ἀπέστειλεν εἰς τὴν Συμβατικὴν Σύνοδον· ὁ Βεργινός, ὁ Γυαζέτ, ὁ Γιανσούνε, ὁ Γρανζένερ καὶ ὁ Δυκός ἐξελέχθησαν αὐθίς, σὺν αὐτοῖς δὲ ὁ Βοΐς-Φονφρέδ, ὁ Λαζαζέ καὶ ὁ Βεργούν· συμμάχους δὲ εὑρον ἐν τῷ Βουλευτηρίῳ τοὺς Κονδοριστές, Βρισσότ, Λαζαζαΐνας, Βαλαζέ, Λαζαούρς, Κερσάιν, Ραβώ ἐξ ἀγίου Στεφάνου, Βυζώτ, Βαρβαρού, Λουΐζητ, Πετιών, Ισνάρ, καὶ λπ. δ.τι σοφὸν, δ.τι ἐνδιξόν περιείχεν ἡ νέα συνέλευσις συνητπίσθη περὶ αὐτοὺς καὶ . . . μετ' αὐτῶν συναπέθανε . . .

Οἱ τὸ δικαιοκρατικὸν στοιχεῖον ἐμεγαλύνθη οὕτω καὶ δι' ὀνόματος τὴν κορύφωσιν αὐτοῦ ἐκδηλοῦντος μετωνομάσθη ἐν τῇ Συμβατικῇ, τὸ "Ορος (la montagne), ὅνομα ἀπαίσιον, περιλαμβάνον δ.τι κακοῦργον διέπραξεν ἡ γαλλικὴ ἐπανάστασις.

Η Συντακτικὴ Σύνοδος ἀπὸ τῆς πρώτης τῶν Συνεδριάσεων αὐτῆς ἡμέραν ἀνηγόρευσε τὴν Δημοκρατίαν. Ἀλλὰ Δημοκρατία κατὰ τοὺς δημαρχογοὺς Ροβεσπιέρον, Μαράτ καὶ Δαντών, ἐσήμανε τὸν Κρό-

νον καταβροχθίζοντας τὰ ἕδικα αὐτοῦ τέκνα. Άπο τῆς ἐπισύνης δὲ μοχθηρὸς Μαράτ ἀπεφαίνετο ὅτι ἐφίσταται ἡ ἀνάγκη νέας ἐπαναστάσεως πρὸς ἀνακάθησιν τῆς Συμβατικῆς Συνόδου. Τίς δὲν ἔννοιε τίνας ὁ Μαράτ διὰ τῶν ἀπαίσιων τούτων λόγων ἤνττετο; Άπεριπτωτας ἴσως, προώρως δικιας βέβηκις, ἀνεσήκωσανοι Γιρονδῖνοι τὸ ῥιφθὲν αὐτοῖς χειρώκτιον. Οἱ Λουδετές κατὰ πρόσωπον κατηγόρησε τὸν Ρобеспιέρον καὶ τὰς μοχθηρίας τοῦ Μαράτ ἀνεστήλωσε. Τοῦτο ἐξήτουν οἱ βορβοροταραχίαι οὖτοι, καὶ ἡ κακία ἐπαξίως ἐκυτῆς ἐνέπαιξε τὴν ἀρετὴν, παρατευάσας τὸν θρίαμβον τοῦ Μαράτ.

Βασιλεὺς δὲν ὑπάρχει πλέον ἐν Γαλλίᾳ καὶ ὁ θρόνος συνετρίβη· ὑπάρχει μόνον ἐν ταῖς φυλακαῖς ἀνθρωπός τις δοτεὶς ὑπῆρξε βασιλεὺς, ἀλλ᾽ ἐγένετο ἀπλοῦς πολίτης. Λουδοβίκος Καπέτος διοικήσαμενος.... Οἱ δρόδοι λόγος ὑπηγόρευεν δικαὶος ὁ ἀνθρώπος αὗτος, ἀφοῦ δὲν ἦδοντα πλέον νὰ βλάψῃ τὴν Γαλλίαν, ἀφεθῆ ἐλεύθερος καὶ μεταβῆ, εἰς τὸ ἔξωτερον, ἢ τούλαχιστον κρατηθῆ ἀσινής μέχρι τῆς εἰρήνης. Τοιαύτη ἦν ἡ γνώμη τῶν μετριοφρόνων, τῶν εἰλικρινῶν ἀγκάντων τὴν πατρίδα τοῦτο δ' οὐ μόνον διότι μύσαγμα θεώρουν τὴν χύσιν αἷματος ἀνθρώπου, διὸ τὸ Σύνταγμα ἀνηγόρευεν ἀνεύθυνον, ἀλλὰ καὶ ἐδόκει αὐτοῖς πολιτικὸν τὸ νὰ κρατᾶν τὸν ὄμηρον τὸν ἐκπεπτωκότα βασιλέα, διότι εὐκοπώτερον δί' αὐτοῦ καὶ ἔγειν αὐτοῦ ἥθελον τύχει τῆς εἰρήνης, ἐνῷ θανατοῦντες αὐτὸν ἥθελον ἔξεγείρεις ἄπασαν τὴν μοναρχουμένην Εὐρώπην κατὰ τῆς Γαλλίας, δὲ καὶ συνέβη. Ἀλλὰ τὰ πάθη συνετάχτιζον τὸν νοῦν, ἡ ὄχλοκρατία ἐπεκράτει ἐν Περισσίοις, καὶ διὰ τοῦ δέους καὶ τῆς ἀναμνήσεως τῶν σφργῶν τοῦ Σεπτεμβρίου ἐκράτει τῆς Συμβατικῆς Συνόδου, ἡτοι ἐκ πείρας ἐγίνωσκεν ἥδη μέχρι τίνων πράξεων δύναται ἀγκλίνωτος νὰ προΐη ὄχλος.

Κατὰ τὴν βασιλικὴν δίκην οἱ Γιρονδῖνοι ἐσιώπων, ἀξιόλογος τύκαιοί διὰ τοὺς ἐπιδιώκοντας τὸν ὄλεθρόν των! γνωστὸν ἦν ὅτι κατὰ τὴν γνώμην αὐτῶν ὁ Λουδοβίκος ἦν ἔνοχος, ἀλλὰ καὶ ὅτι προσεπάθων νὰ σώσωσι τὴν καρκαλήν αὐτοῦ οἱ ἐγχρυσά των δὲν ἤγνοον. Οἱ Ρομπιέροις, ὁ δημιγγωγὸς οὗτος Τιβέριος, ἀνέβη τὸ βῆμα καὶ μετὰ τῆς συνήθους κυτῷ ὑπουρλότητος ἀκτειρεῖ τὸν ἄνδρα, ἐπήνεσε τὰς ἔχυτον ἀρετὰς, παρέστη ὡς Βρούτος ἔτοιμος καὶ τὰ ἕδικα νὰ καταδικάσῃ τέκνα τὸν ἐφωρῶντο ἐπιβούλευμενον τοῦ λαοῦ τὰς ἐλευθερίας.... τούτου ἔτι ἀγορεύοντος παρενέβη ὁ Μαράτ, ὁ δικιονόμων οὗτος Κόμμοδος, ὅπως καταγγείλη ὅτι μυστικά συμβούλια συνεκροτοῦντο παρὰ τῷ Ρολάνδῳ. Ἐπιτυγχῶς ἐξυράγνη τὸ πρᾶγμα, καὶ ἐν εὐθέτῳ ὥρᾳ προεκλινούντο οἱ Γιρονδῖνοι. Ἄν ἐξηολούθουν τηροῦντας τὴν σιωπὴν, κατεστρέφοντο ἀν ἐλάλουν, ἐπειδὴ δὲ εὐγενής καὶ γενναῖος αὐτῶν γχρακτήρ ἀπηγόρευεν αὐτοῖς πάσαν τοῦ φρονήματός των ὑπόκρυψιν, πάλιν κατεστρέφοντο, διότι ἥθελον οἱ διώκται των δικ-

στρέψει τὸ φρόνημά των τοῦτο, καὶ παραστήσει αὐτοὺς τῷ ὄχλῳ ὡς ὑπερασπιζομένους τὴν μυστικὴν βασιλείαν. Δισχερεστάτη λοιπὸν ἦν τῶν Γιρονδίνων ἡ θέσις, ἀλλὰ ἡ ὑπεκφυγὴ ἀδύνατος ἀνέβη λοιπὸν ὁ Βεργινώ τὸ βῆμα τὴν 31 Δεκεμβρίου, καὶ μετὰ θαυμασίαν, ὡς ἦν αὐτῷ σύνηθες, ἀγόρευσιν, συνεπέρανεν διότι μόνον τὸ κυρίαρχον ἔθνος, τὸ διὰ τοῦ καθομολογηθέντος πρὸς τὴν βασιλείαν ἀπαραβίαστου, τοῦ ἐν τῷ μεταξὺ ἔθνους καὶ βασιλέως συμβολαίω ἐγγεγραμμένου τούτου ὄρου, μόνον τὸ ἔθνος δύναται ν' ἀποφανθῇ ὅτι θέλει νὰ κάμη χρῆσιν τοῦ ὑπαιώματος τοῦ τιμωρῆσαι τὸν Λουδοβίκον, δικαιώματος, οὐ πρότερον ὑπὲρ αὐτοῦ παρηγήθη.

Βεβαίως ἡ θεωρία αὕτη τοῦ Βεργινώ ἦν σόφισμα, διότι οὐδὲ τὸ ἔθνος ἥδυνατο ν' ἀθετήσῃ ὃν διωμολογήσατο ὄρον τοῦ ἀπαραβίαστου, ἀλλ' εἰ τὸ σόφισμα ἐπετύχανεν ἐσώζετο ἴσως ἡ ζωὴ τοῦ Λουδοβίκου, οὐ τὰς πράξεις ἄπασα ἡ Γαλλία ἀπεδοκίμαζεν, ἀλλ' ἄπασα δὲν ἔχαιρε καὶ ἐπὶ τῇ χύσει τοῦ αἴματός του.

Ο Γιαδέτ διεσαφήνισε τὰ ζητήματα, ὑποστηρίζας τὸν Βεργινώ (B'. 73—75) ὁ δὲ Βοτέ-Φονφρέδ διετύπωσεν αὐτὰ ὡς ἐφεξῆς.

Ζήτημα Α'. 'Ο Λουδοβίκος Καπέτος εἶναι ἔρωτος συγραμμοσίας κατὰ τὴν δημοσίας ἐλευθερίας καὶ ἐπιβούλησης κατὰ τὴν γενικὴν ἀσφαλείας τοῦ Κράτους; Έπι 745 πληρεξουσίων ἐξ ὧν συνεκροτεῖτο ἡ Συμβατικὴ Σύνοδος, οἱ μὲν εἴκοσιν ἀπουσίαζον κατ' ἐντολὴν τῆς Συνόδου, πέντε δὲ ἡσένεαν, οἱ δὲ λοιποὶ πάντες ἀπεράνθησαν αὐτὸν ἔροχόν, οὐδεὶς δ' ὑπὲρ τῆς ἀθωότητος αὐτοῦ ἐψήφισεν· ἀλλὰ καὶ τίς ἥδυνατο ψηφίσαι τοῦτο, τῶν πραγμάτων μονονουχίων ἥθελεν κατ' αὐτοῦ ἀριέντων; Οθεν ὁ Πρόεδρος ἀπήγγειλε τὴν ἐτυμηγορίαν τῆς Συνόδου.

Ζήτημα Β'. 'Η ἀπόφασις πρέπει νὰ ὑποθῇητε τὴν ἔγκρισιν τοῦ λαοῦ; 223 ψήφοι μόνον ἐψήφισαν ὑπὲρ τοῦ ζητήματος, 424 δὲ κατὰ, δέκα δὲ ἡρηθησαν ψήφοι. Οἱ Γιρονδῖνοι ἦσαν ἐν τῇ μειονόψηρίᾳ, καὶ ἡ πρότασης ἀπερίβριθη.

Ζήτημα Γ'. 'Οποία ἡ κατὰ τοῦ Λουδοβίκου ἐπιβούλησομένη ποιηή; Παρῆσαν 731 πληρεξουσίαις ἡ ἀπόλυτος πλειονοψηφία τὴν 361 καὶ ἀποικίας τόσας ψήφων κατεδίκασαν αὐτὸν εἰς θάνατον, αἱ δὲ λοιπαὶ διηγέρησαν, 2 μὲν καταγγοῦσαι δεσμά, 319 δὲ φυλάκισιν, ἐξορίαν, κτλ. 13 δὲ θάνατον ἐπὶ ἀναβολῇ ὅμως τῆς ποιηῆς. Ἐπειδὴ ἡ Συνέλευσις εἶχε τὴν πρετερίκινην ψηφίσει ὅτι ἀπλῆ ἡ ἀπόλυτος πλειονοψηφία ἥθελεν ἀποφασίσει, ὁ πρεσδόρος, τὸν δὲ ὁ Βεργινώ, ἀπήγγειλεν ὅτι ἡ καταγγιασθεῖται κατὰ τοῦ Λουδοβίκου Καπέτου ὑπὸ τῆς Συμβατικῆς Συνόδου ποιηή, ἦν ὁ θάνατος (B. 79). Καὶ ἡ καρκαλή αὐτοῦ ἐπεισ τὴν 23 Ιανουαρίου 1793. Ολίγῳ δ' ὕστερον καὶ ἡ τῆς Μαρίας Αὐτοκατέττει.

Αἱ σκέψεις δὲ ὁ ἡμέτερος συγγραφεὺς ἐπιφέρει (B', 87 καὶ ἔπ.) ἐπὶ τοῦ οἰκτροῦ τοῦτου γεγονότος εἰσὶ πλεῖστου λόγου ἄξιαι. Μαζὶ, τὸ Σύνταγμα ἀνεκρύπτεν ἀνεύθυνον τὸν βασιλέα, ἀλλ' ὁ βασιλεὺς αὐτὸς διὰ τῶν πράξεων του παρεβίαζε τὸ Σύνταγμα κατὰ πᾶσαν στυγμήν. Ἐτέθη φρουρὸς τοῦ πολιτεύματος καὶ ὀρκίσθη τὴν τέρησιν αὐτοῦ, καὶ δύμως συνενοεῖτο μετὰ τῶν ζένων, προύκάλει τὴν ἔνοπλον αὐτῶν ἐπέμβασιν εἰς τὸ Κράτος, οὐ τὴν ἐκτελεστικὴν κατεῖχεν ἀργὴν, παρέλυε τὰς δυνάμεις τῆς Γαλλίας, διὰ παντὸς δὲ τρόπου κατεπρόδιε τὰ συμφέροντά της καὶ ἐπενούλευε αὐτὴν ἀν λοιπὸν ὁ πολιτικὸς νόμος ἀνέγραφεν αὐτὸν ἀνεύθυνον, ὁ ἥθικὸς δύμως νόμος, τὸ αἰώνιον δίκαιον, κατεδίκαζεν αὐτόν. Ἀλλ' ἀφ' ἑτέρου πολιτικῶς μὲν ἐσύμφερε τῇ Γαλλίᾳ νὰ μὴ θανατωθῇ ὁ ἔνοχος, κοινωνιῶς δὲ μὴ ὑπάρχοντος νόμου κατὰ τοῦ βασιλέως ἡ καταδίκη ἦν παρανομος, ἀναρμόδιον δὲ καὶ τὸ δικαστήριον, ἡ Συμβατική, διπερ ἐδίκασε καὶ κατεδίκασεν αὐτὸν, ἐνῷ οὕτε δικκοτικὴ εἶχε καθίκοντα αὐτην, οὔτε νόμος κατὰ τοῦ ἐγκληματοῦντος βασιλέως ὑπῆρχεν.

Καὶ ταῦτα μὲν μετὰ ἔνδομένκοντα ὅλα ἀπὸ τοῦ συμβάντος ἐτῇ ἐν ψυχρότητι αἷματος ἀναλογίζομενοι κρίνομεν οὗτοι καὶ τότε ἐν τῷ περιβόλῳ τῆς Συμβατικῆς καὶ ἀπὸ τοῦ βήματος αὐτῆς αἱ αὐταὶ ἀλλήλαιαι, τὰ αὐτὰ ἐπιχειρήματα εὐγλώττως ἐρξέμησαν, δὲν κατίσχυτκαν δύμως ἔνεκα τῶν περιστάσεων ἐν αἷς εὑρίσκοντο τὰ πράγματα, ἐπὶ ζυροῦ ἀκυῆς ἴσταρεν, διὰ τὴν πυρετώδη τῶν πνευμάτων κατάστασιν.

Πεσούσης τῆς καφαλῆς τοῦ βασιλέως προέρη ἡ Συμβατικὴ εἰς τὴν σύνταξιν τοῦ νέου πολιτεύματος τῆς Γαλλίας, οὐ τὴν κατάρτισιν διὰ παντὸς προσεπέλιουν τρόπου οἱ Ὁρεινοὶ ν' ἀναβάλωσιν εἰς αὐτοὺς συνέφερεν ἡ ἀναρχία, οἱ Γιρονδῖνοι δὲ τούναντίουν ἐσπεύδουν νὰ ἔξελθωσι τῆς ἀνενδαίου τῶν πραγμάτων καταστάσεως.

Μεκρὸν ἤθελεν εἰσθαι ἡ ἀνάλυσις τοῦ σχεδίου τούτου καὶ στενὸς ὁ τύπος οὗτος πρὸς τὸ τοιόνδε ἕργον ὅφειλαμεν δύμως ἐν ὀλίγοις νὰ εἴπωμεν, διε τοῖς Γιρονδίνοις τὸ τελειότατον ἐν τῇ δημοκρατίᾳ θηρεύοντες τὸ ἐρικτὸν ὑπερεῖδον, καὶ διτὶ ἡ ἰδανικὴ πολιτεία θην ἐσχεδίασκαν δύναται νὰ καταταχθῇ ἐν ταῖς ἰδανικαῖς πολιτείαις, μηδὲ τῆς τοῦ Πλάτωνος παρορωμένης.

Ἀπὸ τῆς δίκης τοῦ Λουδοβίκου ΙΣΤ ἤρξατο ἡ μεταξὺ τῶν Ὁρεινῶν καὶ τῶν Γιρονδίνων πάλη, ἡ δὲ τοῦ πολιτεύματος συζήτησις ἐκορύφωσεν αὐτὴν αἱ ὑγιεῖς αὐτῶν ἀρχαῖ, τοῦτο εἴπομεν ἥδη, διαστρέβλωθεσαι ὑπὸ τῶν δημαρχῶν ἐγένοντο τὰ κεφάλαια τῆς κατ' αὐτῶν κατηγορίας.

Ἐκεῖνο δύμως διπερ ἐπετάχυνε τὴν καταστροφὴν τῶν Γιρονδίνων ὑπῆρξεν ἡ δυσανασχέτησις αὐτῶν νὰ λέγωνται συνάδελφοι τῶν διενεργησάντων τὰς

σφαγὰς τοῦ Σεπτεμβρίου. Ἀπὸ τῆς 20 Ιανουαρίου ὁ Κερσάνιν στελλαὶ τὴν παραίτησίν του ἔγραψε πρὸς τὴν Συμβατικὴν τὰ ἔξης « ἂν ὁ πρὸς τὴν πατρίδα » μου ἔρως μοὶ ἐπέβαλε τὸ καθῆκον νὰ ὑπομένω τὸ « δυστύχημα τοῦ εἰναι; ὁ συνάδελφος τῶν πανηγυριστῶν καὶ ὑποκινητῶν τῶν διολοφονῶν τῆς 2 Σεπτεμβρίου, ἐπιθυμῶ τούλαχιστον νὰ σώσω τὴν μνήμην μου τῆς κατηγορίας ὅτι ἐγενόμην ὁ συνεργὸς αὐτῶν, ἐφ' ω καὶ παραιτοῦμαι τῆς θέσεως » τοῦ πληρεξουσίου. Ἄμ' ἀναγκωσθείσης τῆς ἐπιστολῆς ταύτης τοῦ Κερσάνιν, ὁ Βαρβερός ἐπανέλαβε τὴν πρότερον γενομένην πρότασιν τοῦ Γιαννούν, καὶ προύκάλει τὴν Συνέλευσιν ἵνα διατάξῃ τὴν καταδίωξιν τῶν Σεπτεμβρίων σφαγέων. Τότε δὴ τότε ἤρξατο ὁ ἐμφύλιος τῆς Συνέλευσεως ἄγών. Τότε δὴ τότε οἱ Ὁρεινοί, οἵτινες δύμοιογουμένιοι, ἐνείχουντο ταῖς σφαγαῖς ταύταις, ἀνέπτυξαν ἀπαστυνόμια τὴν ἱκανότητα αὐτῶν καὶ ἐψηφίσθη μὲν ἡ καταδίωξις, ὅτε δύμως ὁ ἐπὶ τῆς δικαιοσύνης Πιουργὸς Γκράτ, τρεῖς μετὰ τὸ ψήφισμα ἡμέρας διεμυστηρεύετο πρὸς τινας τῶν πληρεξουσίων ὅτι πλήρεις ἀποδείξεις τῆς ἐνοχῆς τινων τῶν πληρεξουσίων συνελέγουσαν, τὸ Ὁρος μετὰ τῆς Κοινότητος τῶν Παρισίων σφιγκτότερον συνησπίσθησαν καὶ ἀπεφάσισαν ν' ἀποκερύψωσι τοῦ συστήματος τῆς ἐκφυλήσεως ἐπὶ τῶν ἀσθενεστέρων τῆς Συμβατικῆς μελῶν καὶ δὴ ἐπέτυγε τοῦτο· διότι διὰ τῆς ἀκρας αὐτῶν θρασύτητος οἱ Ὁρεινοί ἀπολοῦνταις καὶ ἀποθαρρύνοντες τοὺς λεγονούς πεδινούς (plain), τούτεστι τὸ τῆς Συνέλευσεως μέρος ἐκείνο ὅπερ ἐκάστοτε τὰς ἐκυρτοῦ πρὸς τὰς Γιρονδίνων ψήφους ἐνδνον συνεπλήρου αὐτοῖς τὴν νίκην κατὰ τῶν Ὁρεινῶν, ἐπέτυγχον ὅπως διὰ πλειονοψηφίας διατάξῃ ἡ Συμβατικὴ τὴν ἀναστολὴν τῶν καταδίωξεων, δις πρὸ ἐλίγων ἡμερῶν εἶγεν αὐτὴν ἡ ἴδια ψηφίσει.

Τὸ στρατήγημα λοιπὸν ἐπέτυγχε θαυμασίως· εἰ δὲ ὑπὸ πολλῶν ἀμφισβητεῖται, εἰσὶ δύμως οἱ λέγοντες ὅτι διὰ τοῦ Δυλουριέζ ἐγένετο τις ἀπόπειρα συνεννοήσεως τῶν Γιρονδίνων πρὸς τὸν Δακτῶνα, καὶ διτὶ ἡ ἀκρα τῶν Γιρονδίνων ἀρετὴ νὰ μὴ ἐκκλίνωσιν οὐδὲ κεραίκην τῶν ἀρχῶν των, ἀπέτρεψεν αὐτοὺς τοῦ νὰ ἐνδώσωσι καὶ λέβωσιν ὑπὲρ ἐσυτῶν τὸν ἥττονα τῆς Τριανδρίας κακοῦργον, τὸν Δαστῶνα, ὃν πρὸς ἐσυτοὺς ἐλκύσαντες ἤθελον δι' αὐτοῦ ἀφοπλίσεις τὸν Ροβεσπιέρον καὶ Μαράτ, καὶ οὕτως ἐπιφέρει τὴν διάλυσιν τῆς οἰκτρᾶς ταύτης σπείρας· τοῦτο δὲ ἐπέσπευσε τὸν αὐτῶν δλεθρον. Ὁ ἡμέτερος δύμως συγγραφεὺς (B', 143) ἀποφαίνεται διτὶ οὐδὲ ἐλαχέ ποτε χώραν τοιαύτη ἀποπειρᾷ, οὐδὲ ἀν ἐλάχιστην χώραν ἔδυνατό ποτε νὰ ἐπιτύχῃ, οὐδὲ τέλος ἀν ἐπετύγχανεν ἔδυνατο ν' ἀποθῇ ὅπωσδήποτ' ὀφέλιμος τοῖς Γιρονδίνοις. Τὸ μὲν, διότι αἱ ἀρχαὶ τῶν Γιρονδίνων πρὸς

τὰς τοῦ Δαντῶνος οὐσιωδῶς διέφερον, ὅπως δὲ προσπλουσίος ὁ Δαντῶν τοῖς Γιρονδίνοις ἐπρεπε ν' ἀποβάλῃ οὗτος δῆλωσθείλου τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον· τὸ δὲ, διότι ὁ Δαντῶν ἐν τῷ περιβόλῳ εἰς Γιρονδίνον μεταβιλλόμενος ἤθελεν εἶται ἔξωτικόν τι φυτὸν βραχύζων, οὐδὲ ἤθελε ποτε ἀξιωθῆ τῆς ἐμπιστοσύνης καὶ τῆς φιλίας τῶν Γιρονδίνων· τέλος δὲ ὅτι οὐδὲ χρήσιμος αὐτοῖς νὰ γίνη ἦν δυνατόν, καθόσον ὁ Δαντῶν καθ' ἕκυπον οὐδὲν ἴσχυε, μέγα δὲ ἐσήμαινε στρατηγῶν τοῦ Ὀρους. Οἱ λόγοι οὗτοι πείθουσιν ἡμᾶς, καὶ συμφωνοῦμεν ὅτι οἱ τὴν τιμωρίαν τῶν νόμων ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τῶν Σεπτεμβριανῶν σφαγέων προκαλοῦντες δὲν ἥδύναντο νὰ σφίγξωσιν ὡς φέλοις τὴν τοῦ Δαντῶνος χειράς ἐφ' ἣς ὑπῆρχον τὰ στίγματα τοῦ αἷματος τῆς Σεπτεμβριανῆς σφαγῆς.

Τὸ κῦμα τῆς ὀχλαγγικῆς πλημμύρας, ἐν τούτοις ἔξογκοῦται· ὁ κυνικὸς καὶ γαλοκορόσωπος Μαράτ διὰ τῆς αἰσχρᾶς ἐφημερίδος του κατέστη τὸ εἴδωλον τοῦ ὄχλου, ἢ χρησιμοδότις αὐτοῦ Πυθία. Ἡ θραύστης αὐτοῦ πάντα δρούν περτεροῦσα διθησεν αὐτὸν ὅπως καὶ ἀπὸ τοῦ βίηματος τῆς Συμβατικῆς ἐκφέρῃ λόγους σφαγῆς καὶ λεηλασίαν ἀποπνέοντας. Ὁψοῦνται κατ' αὐτοῦ φωναὶ κατηγορίας· ὁ κατηγορούμενος δημος ἀναιδέστερος; ἔαυτοῦ γινόμενος ἀντικατηγορεῖ τοὺς ἔχθρούς του, τοὺς Γιρονδίνους. Ὅποιωνεται τὸ στάσις τῆς 10 Μαρτίου, ἡτις παρὰ τὰς προσδοκίας τῶν. Όρεινῶν ἀπέτυχεν ἔνεκα περιστατικῶν ἀπρόπτων. Ἐγείρεται ὁ Βεργνιώ καὶ δι' ἀγορεύσεως θευματίας (B', 159) ἀνελίσσει τὸ νῆπικ τῆς κακούργου συμμορίας. Μάταιοι ἀγῶνες! διότι οἱ ἐπελθοῦσαι ἡτταὶ τῶν στρατῶν τῆς Δημοκρατίας ἔδωκαν ἀφορμὴν τοῖς ὀχλαγγιοῖς ν' ἀποδώσωσιν αὐτὰς εἰς τὴν ἐσωτερικὴν διαίρεσιν καὶ νὰ παρασήσωσιν ὡς αἰτίους τῆς διειρέσεως ταύτης τοὺς μετριόφρονας, ἡτοι ἐκείνους οἵτινες, κατ' αὐτοὺς, καὶ τὸν Δουδούβικον ἐπειράθησαν νὰ σίσωσι, καὶ τῆς Δημοκρατίας τὰς δυνάμεις νὰ διαλύσωσι, καὶ τοῦ λαοῦ τὴν τόλμην νὰ ἐξασθενίσωσιν. Ὅπεδειξαν λοιπὸν τὴν ἀνέγκην νὰ συστηθῇ ἐκτακτός τις ἐπιτροπὴ ὑπὲρ τῆς κοινῆς σωτηρίας, μεριμνῶσε ἀγεύθυνος, ἀπεριόριστος καὶ ἐλεύθερος παντὸς τύπου καὶ παντὸς νόμου, ὅπως διπούδηποτε εὑρίσκῃ τὸν ἔνοχον κτυπᾷ αὐτὸν. Καὶ ἐπέτυχον. Ἡ ἐπιτροπὴ αὕτη τὸ μὲν πρῶτον, τὴν 26 Μαρτίου, συνέστη ἐξ 21 μελῶν, ἐν οἷς καὶ τινες Γιρονδίνοι, ἀλλὰ μετὰ δικτὼ ἥμέρας τῇ εἰσηγήσει τῶν Όρεινῶν ἀνατυνεῖθη ἐνεκμελῆς μόνον καὶ τὰ συγκροτοῦντα αὐτὴν μέλη ἐξελέχθησαν πάντα ἐν τοῖς Όρεινοῖς.

Οἱ Μαράτ ἐγένετο τότε ὁ θεὸς τῶν τῆς ἐσγάτης τοῦ ὄχλου τάξεως ἀνθρώπων, ἵν τὸ αὐτὸς ἔγρα αὐτῶν, ἀνεκάκια δὲ κατὰ τὸ δοκοῦν αὐτῷ τὰ πάθη αὐτῶν, ἀνερρίπτει τὸ φύσει ἐν τῷ ὀχλῷ ὑπάρχον κατὰ τῶν τῆς κοινωνίας ἀνωτέρων τάξεων δυσμενεῖς φρό-

νημα, καὶ διὰ τῶν φύλλων τῆς αἰσχρᾶς αὐτοῦ ἐφερίδος ἐχρησιμοδότει τὸν λύθρον καὶ τὴν διαρπαγήν· οὕτω λοιπὸν κατώρθωσεν ὅπως τὴν 8 ἀπριλίου ἐμφανιεθῇ ἐνώπιον τῆς Συνελεύσεως ἐποτροπὴ τοῦ ὄχλου ἵνα κατηγορήσῃ τῶν Γιρονδίνων καὶ ζητήσῃ ὅπως διαταχθῇ ἢ εἰς δίκην εἰσαγωγὴ αὐτῶν ὡς φύρέων τῆς ἐλευθερίας.

Τὴν 10 ἀπριλίου δὲ Δαντῶν ὑπὸ δῆλο εἶδος ἀλλ' ἐν τῷ αὐτῷ πνεύματι ἀγορεύει ἐν τῇ Συνελεύσει, συμπεραίνων ὅτι πρέπει νὰ σωθῇ ἢ δημοκρατία καὶ νὰ καθαρισθῇ ἡ Συνέλευσις.

Τρίτος ἀναβαίνει τὸ βῆμα ὁ Ροβεσπιέρας· καταχθονία ὑπόκρισις ἐνέπνευσεν αὐτῷ ψυχρὰν ἀγόρευσιν πλήρη χολῆς καὶ συκοφαντίας. Παρέστησε τοὺς Γιρονδίνους ὡς τὰ ἐν Γαλλίᾳ δργανα τοῦ Πίττ καὶ τῶν κατὰ τῶν ἐλευθεριῶν τῆς Γαλλίας συνηπισμένων τυράννων τῆς Ευρώπης. Τὸν Ροβεσπιέρον ἀντέκρουσεν ὁ Βεργνιώ (A', 178—187) καὶ δὲ Γουαδέτ (B', 187—201), εἰς τοὺς ὄποιους διέλου δὲν ὑπῆρξε δύσκολον νὰ καταδείξωσι τὸ φευδεῖς καὶ ἀνυπόστατον τῶν κατ' αὐτῶν κατηγοριῶν. Οἱ Γουαδέτ δὲ, ἀφοῦ μετ' ἀπαρχμίλλου λογικῆς, καὶ ῥητορείας ὑπὸ τὰ πατριωτικώτατα ἐμπεπνευσμένης αἰσθήματα κατέδειξεν ἀπασχαν τὴν τῶν ἔχθρῶν των μοχθηρίαν, ἡγέρθη αὐτὸς ἐκείνων κατήγορος, ἀναγνοὺς δέ τινα τῶν προκρύζεων τοῦ Μαράτ δι' ἣς προσεκάλει δὲ αἰμοχρόης οὗτος δημεγέρτης τοὺς ἀπανταχοῦ τῆς Γαλλίας πατριώτας νὰ σπεύσωσι πρὸς τοὺς Παρισίους ὅπως καθαρίσωσι τὸν τόπον ἐξ ὅλων τῶν ἀριστοκρατῶν, καὶ διαρείμωσι τὰ πλούτη αὐτῶν εἰς τὸν λαόν, διέτε ἀπὸ τῶν ἰδρώτων τοῦ λαοῦ ἐσχηματίσαν αὐτὰ οἱ ἀριστοκράται, κτλ. προῦτειν α'. τὴν εφράγιτν τῶν ἐγγράφων τῶν ἐταιριῶν τῶν Ιακωβίνων καὶ Κορδελιέρων β', τὴν διάλυσιν πασῶν τῶν διοικητικῶν ὀργῶν τῆς τῶν Παρισίων πόλεως καὶ τὴν ἀντικατάστασιν αὐτῶν ὑπὸ ἐπιτροπῶν διορισθητομένων ὑπὸ τοῦ τὴν ἐκτελεστικὴν ἔξουσίαν διαχειρίζομένου συμβουλίου γ', τὴν διάλυσιν τῶν ὑπὸ τῶν τμημάτων διοργανισμεῖσῶν ἐπιτροπῶν, ὡς καὶ τὸ διαρκὲς αὐτῶν τῶν τυπωμάτων δ', τὸν ὑπὸ τῆς Συνελεύσεως διορισμὸν τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς Εθνοφυλακῆς, εἰς ὃν ν' ἀνατεθῇ ἢ ἀμεσος ἀναδιοργάνωσις αὐτῆς, κατὰ τὰς διατάξεις τοῦ γόμου· ε', τὴν ἔκδοσιν μιᾶς προκηρύζεως πρὸς τὸν λαόν ἐν ἣ ἡ Συμβατικὴ νὰ ἐκθέσῃ τὴν πολιτικὴν αὐτῆς πορείαν, ν' ἀνορθώσῃ τὰς ἐλπίδας τοῦ λαοῦ, καὶ νὰ ὑποσχεθῇ τὴν ταχεῖαν τοῦ νέου πολιτεύματος σύστασιν· τ', τὴν δημοσίευσιν προκλήσεως πρὸς τὰς δημοτικὰς δημητρίεις πρὸς φωτισμὸν αὐτῶν περὶ τὰς σκευωρίας τῶν δημοτικῶν, καὶ παράκλησιν ὅπως συνταχθῆσι πρὸς τοὺς ἀνθρώπους τῆς τάξεως καὶ τῶν νόμων ἀνευ τῶν ὄποιων ἀδύνατον νὰ ὑπάρξῃ ἐλευθερία.

Ἡ Συνέλευσις ἐψηφίσατο μόνον τὴν προσωρινὴν φυλάκισιν τοῦ Μαράτ μεχριστοῦ τὸ ἀρμόδιον ταῦμα προτείνη τὴν κατ' αὐτοῦ κατηγορίαν. Ἡ κατηγορία προύταθη τὴν ἐπισυναγογήν, μεν' δλα; δὲ τὰς φωνακοκίας τῶν Ὀρεινῶν καὶ τῶν Θεωρείων, & ἐπιληρώθησαν ὑπὸ τῶν φίλων των, διὰ μεγάλης πλειονοψιφρίας διετάχθη ἡ εἰς δίκην εἰσαγωγὴ τοῦ Μαράτ, παρεπέμφθη δ' οὗτος εἰς τὸ ἐπικυνστατικὸν δικαστήριον. Νίκην τελείχη ἔλαβον οἱ Γιρονδῖνοι, ἀλλὰ νίκην Καδμείαν, ἡ νίκη τῶν Γιρονδίνων ἦν τὸ σύνθημα τῆς κατκυντροφῆς των, ἡ δὲ παραπομπὴ τοῦ Μαράτ νὰ δικασθῇ ὑπὸ τοῦ ὡς ἦν συγκαροτημένον ἐπαναστατικοῦ δικαστηρίου ἢν παρασκευὴ θριάμβου διὰ τὸν Μαράτ.

Οἱ περὶ τὸν Μαράτ ἐνόησαν ὅτι ἀλλαχοῦ ἐπρεπε νὰ θέσωσι τὸν μοχλὸν δπως ἀνατρέψωσι τοὺς Γιρονδῖνους, καὶ ὅτι ἀδύνατον ἦν νὰ παλαιώσωσι πρὸς αὐτοὺς ἀπὸ τοῦ βήματος τῆς Συνελεύσεως ἐφ' ϕι μετέστησαν τὰς ἐνεργειάς των, κατώρθωσαν δ' δπως τὰ 35 ἐκ τῶν 48 τμήματα τῆς πόλεως τῶν Παρισίων μετὰ τοῦ Δημάρχου Πάσχη ἐπὶ κεφαλῆς συντάξεων ἀναρρόπην καὶ παρουσιάσωσι πρὸς τὴν Συμβατικὴν καὶ ζητήσωσι τὴν ἀποβολὴν 22 μελῶν τῆς Συνελεύσεως, ἥτοι τῶν Γιρονδίνων καὶ τινῶν φίλων αὐτῶν ἀλλ' ἀπέτυχον, διότι ἡ Συνέλευσις ἀπερήνατο ἐν τῇ συνεδριάσει αὐτῆς τῆς 20 Απριλίου ἀπαράδεκτον τὴν ἀναφορὰν ὡς περιέχουσαν συκοφαντίας.

Ἡ ἀποτυχία αὕτη ἦτι μᾶλλον ἐξηγρίωσε τοὺς δημογέρτας, οἵτινες, ἐν πᾶσι τοῖς ζητήμασιν ἡττώμενοι ἐν τῇ Συμβατικῇ, ἔβλεπον ὅτι τοῦ νόμου τὸ καράτος ζθελεν μπερισχύσει τῶν ἀντενεργειῶν αὐτῶν ἀλλ' οἱ Γιρονδῖνοι καθεώρων τὸ τέλος τῆς πάλης ἐγνώριζον κάλλιστα ὅτι δ' ὅχλος ἀκολουθεῖ πάντοτε τοὺς θιαπεύοντας τὰς κλίσεις κύτους καὶ πραγματικῶς θιέγγνωσκν τοῦτο κατὰ τὴν 24 Απριλίου, δτ' αἴρηντες ἡκουάθησαν φωναὶ ζήτω ὁ Μαράτ, ζήτω ὁ φίλος τοῦ λαοῦ, ἦν δ' ὁ Μαράτ, δι, ἀθωωθέντα ὑπὸ τοῦ ἐπανεστικοῦ δικαστηρίου, ἔφερον οἱ ὅχλοις ἐν θριάμβῳ ἐπὶ τῶν ὅμιτων αὐτῶν καὶ ἐπερχανωμένον δρυμῷ πεφάνω περιήλλαξεν ἡ πομπὴ ἐνώπιον τῆς Συνελεύσεως, εἶτα δὲ λαβόν τὸν λόγον δ' ἀστνῶν ξίλεξε τάδε « Λαμπρὰ » θεωρία διὰ πάντα Γάλλον τὸ νὰ θη δι τοιούτων τῶν Παρισίων τοισῦτον πρὸς τὴν Συμβατικὴν φέροντες σένας, ὥστε ήμέρα ξορτῆς ἐλογίσθη ὑπ' αὐτῶν ἡ ήμέρα καθ' ἓν κατηγορούντα πληρεξούσιον ἀπεκατέστησαν ὄθιον ἐν τοῖς κόλποις τῆς Συνελεύσεως » (B', 243).

Ἡ νέα τακτικὴ τῶν δημαρχιῶν ἀποτύγχανε θευματίως· ἡ ἀρετὴ ἐν τοιαύταις ὥραις εἶναι ασθενής, ἡ δὲ κακία μεγαθύνεται, διότι ἡ μὲν κιρνῆ τὸν ἓν αὐτῆς πρὸς μεθύοντας, τὴν δὲ ἀρετὴν μόνοι οἱ ἀπὸ παντὸς πάθους τήρουντες νὰ ἐκτιμήσωσι δύνανται.

Τις νὰ περιγράψῃ δύναται τὴν ἐκάστοτε κορυφου-

μένην μανίκην; τίς δύναται δινευ φρίκης νὰ διέλθῃ τὴν περίοδον ταύτην; Ἡ ισορία φοβερῷ ἐστιγμάτισσεν αὐτὴν δύσματι· « ἐπολιγή τοῦ τρόμου » ἀποκαλέσσασα αὐτὴν, ἡ βία κατηρέει ἔκτοτε τοῦ νόμου, αἱ δὲ κτηνώδεις δρμαὶ πᾶν ἀγαθὸν κατέβαλον· αἱ δὲ τὴν 29 Μαΐου ἀριχθεῖσαι εἰδήσεις τῆς Ηττης τῶν ὄπλων τῆς Δημοκρατίας ἐν τοῖς στρατοῖς τοῦ Βορρᾶ καὶ τοῖς Εἴω, ἐν τοῖς δρίοις τῆς Ισπανίας καὶ ἐν τῇ Βανδαλίᾳ, δέωκαν μέσα τοῖς συκοφάνταις δπως δι' ὄλα τ' ἀτυχήματα τῆς Γαλλίας κατηγορήσωσι τῶν Γιρονδίνων καὶ τῶν φίλων αὐτῶν. Ἐξεμάνησαν οἱ ὅχλοι, δ' Ἐνριδτ, ἀτυνομικὸς ἀλλοτε ὑπάλληλος, πλειστάκις ἐπὶ κλοπαῖς καταδικασθεὶς, τότε δ' ἀρχηγὸς τοῦ τάγματος τῶν ζεβρακώτων (Sans-culottes) περιεκύκλωσε τὸν Κεραμεικὸν δι' 163 κανονίων καὶ ἐπολιόρκησε τὸ ἐν αὐτῷ βουλευτήριον δι' ὅγμοίκοτα χιλιάδων δπλοφόρων ἐπαναστατῶν, καὶ διὰ τοῦ τρόμου ἐνέβαλε τὸν φόβον εἰς τὴν καρδίαν τῶν πλειστῶν τῆς Συνελεύσεως μελῶν· ἀλλὰ καὶ οὕτω δὲν ἤθελον οἵσας ἐπιτύχει τὴν κατὰ τῶν Γιρονδίνων προγραφὴν, εἰ μὴ ἐν τοσαύτῃ δχλαγωγίᾳ παρεισέφρεον ἐν τῷ βουλευτηρίῳ πλείστοις μὴ πληρεξούσιοι καὶ κατελάμβανον τὰ ἔδωλα τῆς θυνοσυνελεύσεως καὶ μετὰ τῶν Θρεινῶν ἐψήφιζον τὴν φυλάκισιν τῶν πληρεξούσιων διὰ τοῦ ἑξῆς Φυρίσματος. « Ἡ ἐθνικὴ » σύμβασις διατάττει ὅτι οἱ βουλευταὶ μέλη αὐτῆς, « ὡν τὰ δύναματα ἐπονται, θέλουσι τεθῆ ὑπὸ πρωτικὴν κράτησιν ἐν ταῖς οἰκίαις αὐτῶν, καὶ θέλουσι διατελεῖ ὑπὸ τὴν προστασίαν τοῦ γαλλικοῦ λαοῦ καὶ τῆς Ἐθνικῆς Συμβάσεως, ὡς καὶ ὑπὸ τὴν φίλαξιν τῶν πολιτῶν τῶν Παρισίων· εἰτε δὲ οὕτως οἱ Γιργοντονε, Γυαδέτ, Βρισσότ, Γορτάς, Ηττών, Βεργηνώ, Σάλλη, Βαρβαρού, Σιαμβόν, Βυζότ, Βιροτώ, Λιδών, Λασσούρε, Λανζουέντα, Γρανζέν, Λεαρδή, Λεσάζ, Λουζέ, Δυρρής-Βαλαζέ τὰ μέλη τῆς ἐπιτροπῆς τῶν δώδεκα, ἐκτὸς τῶν ἐν τῇ ἐπιτροπῇ ταύτη ἐναντιωθέντων κατὰ τῶν ὑπ' αὐτῆς ἐκδιθέντων ἐνταλμάτων συλλήψεως· ἥτοι κρατηθήσονται μὲν οἱ Κερβελεγάν, Γαρδέν, Ραβέω ἐξ ἀγίου Στεφάνου, Βοαλώ, Βερτράνδ-Λασσόδην, Βιγή, Μολλεδώ, Ένρη-Λαρισέρ, Γομαίρ, καὶ Βεργοέν. Ἐξαιροῦνται δὲ τὰ δύο ἑξῆς μέλη, Βοτέν, Φουρρέδ καὶ Σαίντ-Μαρτέν-Βαλόγνη. Ἐπίστης Φυρίζεται ἡ κράτησις τοῦ Κλαβιέρ ὑπουργοῦ τῶν Οίκονομωτῶν καὶ Λεβρούν ὑπουργοῦ τῶν Ἐξωτερικῶν· ἔτι! πόσον τυφλοῦσι τὰ πάθη! ὔτι! πόσον εὔκλωας τυφλοῦνται οἱ λαοὶ ἐν καιροῖς κρισίμοις! Τόσαι ἀνομίαι, τόσαι ἀγῶνες, τόσαι στάσεις, τόσαι μηχανήματα σκοπὸν ἀλλον δὲν εἶχον εἰμὴ τὴν καταστροφὴν τῶν Γιρονδίνων καὶ τῶν φίλων αὐτῶν! εἰλιαρινέστερος τῶν τότε τὴν Γαλλίαν νεμομένων ὅχλαγωγῶν ἦν ὁ δοὺς τὸ διστραχον τῷ ἀριστείδῃ

χωρικὸς ἐκεῖνος ὅστις ὑπὸ τοῦ δικαίου ἐρωτηθεὶς τίνα κατ' αὐτοῦ εἶχε λόγον προγραφῆς, δὲν ἀνέχομαι ἀκούων αὐτὸν ἀποκαλούμενον δίκαιον, ἀπήντυσεν οἱ ἔχθροι τῶν Γιρούδίνων οὐκ ἤνείχοντο αὐτοὺς, διότι ἐν αὐτοῖς τοῦ λόγου τὸ κράτος, ἐν αὐτοῖς τῆς ἀρετῆς ἡ φήμη, ἐν αὐτοῖς τῆς Γαλλίας αἱ ἐλπίδες. Ή προγραφὴ ἔθετο τέρμα εἰς τὸν πολιτικὸν τῶν Γιρούδίνων βίον, τὰ μετ' αὐτὴν συμβάντα εἰς αὐτοὺς, ἡ μικρὰ τραγῳδία τῶν πόνων οὓς ὑπέστησαν, κρυπτόμενοι ὅπως διαφύγωσι τὸν θάνατον, ὅπερ ὀλίγιστοι κατώρθωσαν, ἀνήκουσιν εἰς τὴν βιογραφίαν αὐτῶν ἐφ' ᾧ καὶ πκραλείπομεν αὐτά· οὐγ. ἦτον δύως περιποιήσας ἀνέγνωμεν τοῦ νέου ἡμετέρου συγγραφέως τὸ τρίτον καὶ τελευταῖον τῆς συγγραφῆς μέρος ἐπιγραφόμενον «ἡ προγραφὴ καὶ ὁ θάρατος». μέχρι τῶν ἐσγάτων αὐτῶν στιγμῶν οἱ Γιρούδίνωι ἐδείχθησαν ἄξιοι τῆς φήμης των, καὶ τὸν θάνατον ἐδείχθησαν, μεθ' ὅστις ἀταραξίας βλέπει ὃ οὐδὲν ἔχετῷ συνειδήσας κακὸν τὴν ἀπὸ τῆς παρούσης εἰς τὴν ἀλλήν ζωὴν μετάσασιν (Β', 428 καὶ ἐπ.). Ο Θεὸς δοὺς τῷ ἀνθρώπῳ τὴν συνείδησιν ἔδωκεν αὐτῷ βεβαίως τὸ κάλλιστον καὶ πολυτιμότατον δώρημα, δι' οὐ πολλαὶ μὲν πληγαὶ θεραπεύονται, πολλὰ δὲ δάκρυα πάνουσιν· ἡ συνείδησις δίδωσι θάρρος, παρηγορεῖ τὸν ἀναξιοπαθοῦντα, εἶναι δ' ὡς πρὸς τὸ παρελθόν, δι', τι ἡ ἐλπὶς διὰ τὸ μέλλον. Ο Γυαδέτ ἀπὸ τοῦ βήματος ἐφθέγξατο διὰ «Δοτὶς ὑπῆρξε καλὸς υἱός, καλὸς» πατὴρ, καλὸς σύζυγος καὶ καλὸς φίλος, πάντως «εἶναι δριτος πολίτης, διότι αἱ δημόσιαι ἀρεταὶ συγγροτοῦνται ὑπὸ τῶν ἴδιωτικῶν ἀρετῶν» (Β', 199.) Ἀπὸ τοῦ θανάτου τοῦ νέου Βεργηνὸς μέχρι τοῦ τοῦ χωλοῦ Σιλλεροῦ, ἀπὸ ἐκείνου τοῦ σοφοῦ Κουνδούρσετ, μέχρι τοῦ τῆς ἕρχουμας Κυρίας Ρολάνδ, αἱ γενναῖαι αὐτῶν ψυχαὶ δὲν ἐδειλίασσαν. Ή τελευταῖς αὐτῶν νῦν, λέγει ὁ Κ. Θιέρ, ὑπῆρξεν ἐξαιτίᾳ «leur dernière nuit fut sublime». Τέσσαρες ἐξ αὐτῶν δὲν εἶχον φθάσαι τὸ τριακοστὸν τῆς ἡλικίας των ἔτος, δικτὼ δὲ μόλις εἶχον ὑπερβῆναι αὐτὸς, εἰς δὲ μόνος εἶχεν ὑπὲρ τὰ 50. Ο Κ. Γυαδέτ ἐν ἀπλουστάτη καὶ συγκινητικωτάτη ποιήσει ἐκτίθησι τὰς τελευταῖς αὐτῶν στιγμάς· τὸ δάκρυ κατὰ τὴν ἀνάγνωσιν αὐτῶν πολλάκις ὑγρανε τοὺς κανθάρους τῶν ὀφθαλμῶν ἥμῶν· ἀπέγομεν τοῦ νὰ δώσωμεν ἀναλυσίν τινα τῶν σελίδων τούτων, διότι ἐδει τὸ μάτι αὐτοῖς γράψῃ αὐτάς. Ή πρέπει τις νὰ ἀναγνώσῃ αὐτὸς τὸ πρωτότυπον, η πάτα τὸν αὐτοῦς ἥθελεν ἀφιερέσει δι', τι καλὸν ἔχουσιν αἱ σελίδες αὗται. Καταπάνομεν λοιπὸν ἐνταῦθα τὸν λόγον διολογοῦντες χάριτας τῷ συγγραφεῖ, δοτὶς τοσοῦτον ἀκριβῶς εἰκόνισε τῶν Γιρούδίνων τὸν δημόσιον καὶ ἴδιωτικὸν βίον· αἱ ἀρεταὶ των ἦσαν ἀληθεῖς καὶ ἀνυπόκριτοι, ἐφ' ᾧ καὶ πανθεῖ αὐτοὺς ἡ ἱστορία. Οὐδέποτε ἀλλοι τις προγραφὴ τοσοῦτα

καὶ τοσοῦτον ἔνδοξα διαμιᾶς περιέλαβε θύματα. Περαίνομεν δὲ τὴν μελέτην ταύτην διὰ τῶν ἔξι τριῶν τάτων σκέψεων ὅπως καταδεῖξωμεν ὅποιον τέλος ἐπέκλωσεν ἡ Μοίρα τοῦς ἀγρίοις τῶν Γιρούδίνων διώκταις; πρὸν τὴν ἔτος ὅλον ἀπὸ τῆς προγραφῆς αὐτῶν συμπληρωθῆ.

Δύο εἰσὶν οἱ τρόποι τοῦ κυνερνῆν, ὃν ὁ μὲν διὰ τῆς νομιμότητος, ὁ δὲ διὰ τῆς κτηρώλους βίας. Η Συμβατικὴ παρασυρθεῖσα ὑπὸ τῶν ὀχλαγωγῶν κατεπάτησε τὴν νομιμότητα, τοῦτο δὲ πράξασα ἐνέπεσεν εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ κυνερνῇ διὰ τῆς βίας. Εν ἐπαναστάσει, ἐλεγεν ὁ Δαντών, ἡ ἔξουσία ἀνήκει εἰς τοὺς μοχθοροτέρους τολμαῖ, ἐλεγεν ὁ Σαλντ-Ζιούστ, ἐν αὐτῇ καὶ μόνη τῇ λέξει σύμπασα ἡ πολιτικὴ τῆς ἐπαναστάσεως περιλαμβάνεται. Άφοῦ οὕτω περὶ τῶν καιρῶν καὶ τῆς ἀρχῆς ἦν μετήργοντο ἔκρινον δύο τῶν βικιοτέροιν καὶ ισχυροτέρων τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἀνδρῶν, τί πλέον ὑπολείπεται ἡμῖν νὰ εἴπωμεν; Άφοῦ πάσας τὰς ἐλευθερίας ὑπὲρ ἔκυτῶν ἐσφετερίσθησαν, ως θεώρημα πολιτικὸν ἡγειραν τὸ διὰ διάρκειας τῆς κρατούσης τῶν Θρεινῶν φρτρίας ἐπρεπε νὰ ὑπάρχῃ ἡ ἐλευθερία τοῦ τύπου. Καὶ δημος, καὶ τοι ἔντος τοῦ τύπου δεσμίου, ἡ φωνὴ τῆς ἀληθείας κατίσχυσε, καὶ ἐν τὰ δύματα ἐπεσαν, δλίγον δημος μετ' αὐτοὺς ἐπεσαν καὶ οἱ σφαγεῖς αὐτῶν, οἱ τε πλεῖστοι τῶν ἀσημιοτέρων ἐκκρατούμενῶν, τινὲς δ' ὑπερόριους ἀπέθανον· τῆς δὲ φρικαλέχες τριχνδρίας τὸ τέλος ὑπῆρξεν, διὰ δι' ἐγχειρίδου τυραννοκτόνου διεπέρασεν ἡ ώραία Καρλότα Κορδούλη τὸ στήθος τοῦ Μαράτ· ὁ Ρομεσπιέρος τὴν 5 Απριλίου 1794 ἐπεμψεν εἰς τὴν λαιμοτόμον τὸν Δαντώνα· ἐκατὸν δὲ μετ' αὐτὸν ἡμέρας αὐτὸς οὗτος ὁ Ρομεσπιέρος κατέστρεψε τὸν βίον ἐπὶ τοῦ ἱεριώματος μεμισημένος καὶ κατηραμένος, καὶ σὺν αὐτῷ ἐλήξε τὸ κράτος τῆς βίας, καὶ ἡ Γαλλικὴ ἐπανάστασις ἐτράπη εἰς δόδον δρακωτέραν, ἡ δὲ Συμβατικὴ, ἡτις ἐπείλει τὴν καταστροφὴν τῆς Γαλλίας ἐγένετο διὰ τῆς καρτερίας καὶ τῆς γενναιοψυχίας τῆς ὁ σωτὴρ αὐτῆς· τότε δὴ ἐπηλήθευσε καὶ ὁ λόγος διὸ Βωβλάν εἶπε ποτε πρὸς τὸν Λουδοβίκον ΙΓ', «δια-δηλώσατε τοῖς ἡγεμόσι τῆς Γερμανίας ὅτι διὸ ἐξα-κολουθῶσι νὰ βοηθῶσι τὰς κατὰ τῆς Γαλλίας ἐ-τομασίας ἡμεῖς θέλομεν φέρει πρὸς αὐτοὺς οὐχὶ τὸν αἰδηρον καὶ τὸ πῦρ, ἀλλὰ τὴν ἐλευθερίαν». Καλῶς δὲ καὶ ὁ Ἰσνάρ εἶπεν, «ὅτι λαθεὶς ἐν ἐπανα-στάσει διατελῶν εἶναι ἀνίκητος, η δὲ σημαία τῆς ἐλευθερίας εἶναι η σημαία τῆς νίκης.»

Π Λ Ρ Ο Ρ Α Μ Α.

Σελ.: 232. στήλη ἀ. γραμμή, διαδεκάτη· ἀνάγνωση: Σαπφώ, θύλουσα νὰ σέση, ἀντί, Σαπφώ, θύλουσα νὰ σίση.